FILM I DALARNA

FILMREGION DALARNA

Förstudie i två delar

Genomförd med stöd från Region Dalarna och Landstinget Dalarna

Förord

Under 1990–talets mitt kom film som kulturindustri att lyftas fram som exempel på att denna typ av innovativ näringsverksamhet kan medföra nytta för regioner i form av tillväxt och ökad sysselsättning.

Vissa landsting – den regionala nivån i svensk politik – tog på egen hand initiativ till filmverksamhet av olika slag och inom några år växte regionala resurscentrum för film fram – till exempel Film i Dalarna. Detta var inte en centralt beslutad utveckling, utan något som kom från den regionala nivån.

Film i Dalarna har verkat i länet sedan 1995 och har under dessa år samproducerat i flera långfilmer. Vad vi märkt den senaste tiden är en tydlig ökning av förfrågningar från producenter som visat stort intresse för att förlägga inspelningar i länet. En mångfald av olika miljöer, närheten till Stockholm och tillgången till kunniga filmarbetare är några faktorer som lockar.

Syftet med den här förstudien är att dels synliggöra de erfarenheter som gjorts vid Maria Bloms inspelning av bio–långfilmen *"HallåHallå"* hösten 2012 och produktionsbolagets Tre vänners inspelning av tv–långfilmen *"Den fördömde"* i Ludvika vårvintern 2013.

Detta återfinns i **del 1**, i denna förstudie (sid 5–44).

Men den visar också hur länets kommuner ser på sina möjligheter och önskan att ta emot filminspelningar. Detta har skett genom en enkät (kvantitativ undersökning) och via intervjuer (kvalitativ undersökning).

Resultatet återfinns i **del 2**, i denna förstudie (sid 47–74).

Förstudien visar bland annat att filminspelningarna har skapat jobb för filmarbetare i Dalarna, men att de även har gett kringeffekter. Varje filmproduktion har inneburit ökad beläggning på hotell, matinköp (till exempel catering), behov av transporter, byggnationer, löner till statister och så vidare.

Filminspelningarna har också haft stort utrymme i massmedia.

Förstudien visar även ett intresse för att ta emot filminspelningar. "Stimulera näringslivet, stärka bygdens självkänsla, skapa turistmål" är argument som lyfts fram. Vid en förfrågan om filmproduktion vill kommunerna ha möjlighet att redan på ett tidigt stadie kunna föra en dialog för att på bästa sätt ta vara på möjligheterna detta innebär och undanröja eventuella hinder.

De flesta kommuner har goda erfarenheter av att hantera stora besöksantal och arrangera/husera större evenemang trots att orterna i sig inte alltid har särskilt stort invånarantal.

Förstudien har genomförts av Andreas Tinnerholm, Fasanfilm, Maria Myhr, Daniel Wallentin och Anita Carlsson från Film i Dalarna.

Falun 30 september 2013

Anita Carlsson
Verksamhetschef Film i Dalarna

DEL 1 – EFFEKTER AV FILMINSPELNING PÅ LOKAL NIVÅ

Enkätundersökning och intervjuer med 13 respektive 9 kommuner i Dalarna om deras inställning till och beredskap inför att ta emot en större filminspelning

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. BAKGRUND 7–9
1:1 – Den svenska filmbranschen och bakgrund till utvärderingen 7
1:2 – Ekonomiska och andra effekter av filminspelning lokalt 9

2. SYFTET MED UTVÄRDERINGEN 10–11

3. TV–SERIE OCH LÅNGFILM/BIOGRAFFILM 12
3:1 – Skillnader mellan TV–serie och långfilm/biograffilm 12

4. MEMFIS "HALLÅ HALLÅ" 13
4:1 – Produktionsbolaget Memfis 13
4:2 – Hallåhallå 13
4:3 – Valet av Falun som inspelningsplats 13
4:4 – Produktionsbolagets åtagande för spendkrav 14
4:5 – Produktionsbolagets åtaganden utöver spendkrav 14
4:6 – Fördelning av investeringar på lokal nivå "spend" 14
4:7 – Lokala företag som anlitats vid produktionen 15
4:8 – Regionala resurser som använts vid produktionen 16
4:9 – Hur anser produktionsbolaget att det fungerat att arbeta i regionen 16
4:10 – Hur ser kommun och näringsliv på produktionen 18
4:11 – Långfilmsproduktionen i media 19
4:12 – Det lokala marknadsvärdet av produktionen 20

5. TRE VÄNNER "DEN FÖRDÖMDE" (DEL 3) 22
5:1 – Produktionsbolaget Tre Vänner 22
5:2 – Den fördömde (del 3) 22
5:3 – Valet av Ludvika kommun som inspelningsplats 22
5:4 – Produktionsbolagets åtagande för spendkrav 23
5:5 – Produktionsbolagets åtaganden utöver spendkrav 23
5:6 – Fördelning av investeringar på lokal nivå "spend" 23
5:7 – Lokala företag som anlitats vid produktionen 23
5:8 – Regionala resurser som använts vid produktionen 24
5:9 – Hur anser produktionsbolaget att det fungerat att arbeta i regionen 24
5:10 – Hur ser kommun och näringsliv på produktionen 24
5:11 – TV–produktionen i media 26
5:12 – Det lokala marknadsvärdet av produktionen 26

6. SLUTSATS OCH ERFARENHETER INFÖR KOMMANDE PRODUKTIONER 27

7. BILAGOR 29–44
Bilaga 1 – Rapportering om inspelningen av *HallåHallå* i media 30–36
Bilaga 2 – Rapportering om inspelningen av *Den fördömde* i media 37–44

1. BAKGRUND

1:1 Den svenska filmbranschen och bakgrund till utvärderingen

År 2012 hade 42 stycken svenska långfilmer premiär. Det är något fler än snittvärdet de senaste fem åren som ligger på 40 stycken. Biobesöken (för svenska filmer) på svenska biografer var hela 4 050 000 under 2012 som var ett relativt starkt bioår. Jämförelsevis kan nämnas att marknaden för DVD– och BluRay minskade totalt sett under året[1]. Svenskarna går alltså fortfarande på bio i stor omfattning trots den digitala tidsåldern samt konkurrenshotet från fildelning över internet.

Den genomsnittliga budgeten för en svensk långfilm låg 2012 på 25,3 miljoner kronor. Det är alltså en stor ekonomisk omsättning i en långfilm. Stor omsättning är det också på involverade personer i en filminspelning. En svensk filminspelning brukar ha omkring 35–40 personer i själva teamet men då är inte alla övriga medräknade, t.ex. statister, hantverkare, chaufförer med flera.

Även om det finns filmstudior så spelas många filmer in på plats i befintliga miljöer i olika delar av Sverige. De största och mest kända regionerna där svensk film spelas in är Luleå, Stockholm, Trollhättan och Ystad. Att det är så beror på att det är där Sveriges fyra stora produktionscentrum ligger; Filmpool Nord (Luleå), Filmpool Stockholm–Mälardalen (Stockholm), Film i Väst (Trollhättan) samt Film i Skåne (Ystad). Produktionscentrumen finansieras i första hand av kommuner, regionsorgan och landsting. Filmpool Nord AB ägs till exempel av tolv kommuner i Norrbottens läns landsting och den årliga omsättningen är cirka 34 miljoner kronor. Vad gäller Film i Väst är västra Götalandsregionen huvudsaklig finansiär av verksamheten. Film i Väst får också årliga bidrag från Göteborgs Stad, Trollhättans Stad, Vänersborgs kommun och Svenska Filminstitutet. Intäkterna uppgår till knappt 20 procent av bolagets budget som ligger på omkring 93 miljoner kronor.

Varje produktionscentrum kan också söka stöd från Svenska Filminstitutet för att upprätthålla ett bra klimat för svensk filmproduktion. Från och med filmavtalet för år 2013 är stödet riktat till produktionsinsatser inom genrerna barn– och ungdomsfilm.

Ofta agerar ett produktionscentrum även som samproducent med filmbolagen vilket medför att hela eller delar av filmen spelas in på plats i aktuell region. Krav från regionen kan då också ställas på rättigheter i de filmer man samproducerar samt att hela eller delar av filmproduktionen sker i produktionscentrumets region. Krav på att lokala filmarbetare och företag skall engageras ställs också. En annan avgörande del är kravet som regionen/produktionscentrumet kan ställa på filmproduktionsbolaget vad gäller "spend". Det vill säga, man avtalar om att en del av budgeten måste spenderas av produktionsbolaget i regionen. På så vis får kommunen eller kommunerna tillbaka en vinst på insatsen i filmen. Att dessa kommuner och regioner valt att satsa aktivt på film, stödjer "ung" filmverksamhet (barn och ungdomar) samt att filminstitutet ger sitt årliga stöd till produktionscentrumen har gett följden att merparten av svenska filmer i landet spelas in där. i förhållande till övriga landet.

Utöver de större produktionscentrumen finns 19 regionala resurscentrum för film i Sverige. Tidigare finansierades dessa med regionala medel i kombination med stöd från Svenska Filminstitutet (SFI). Den så kallade samverkansmodellen har dock gjort att landstingen och regionerna får statliga bidrag från statens kulturråd för regional kulturverksamhet. Detta bidrag fördelar regionerna sedan själva ut i enlighet med den regionala kulturplan som tagits fram. Verksamheten hos de regionala resurscentrumen bedrivs inom tre huvudområden: Filmpedagogik – för att främja att barn och unga kan uppleva och skapa med rörliga bilder, Visning – främjandet av spridning och visning av film till exempel genom att skapa engagemang runt den lokala biografen, talangutveckling/produktionsstöd där resurscentrat investerar och ger stöd till produktioner, coachning av unga filmare samt utlåning av teknisk utrustning genom så kallade växthusprojekt. I Dalarna är det Film i Dalarna[2] som är lokalt

[1] Svenska Filminstitutet – Kommunikation och Omvärldsanalys & statistik (2012). *"Filmåret i siffror 2012, Facts and Figures 2012"*

[2] www.filmidalarna.se

resurscentrum.

Det är dock inte bara i storregionerna man spelar in svensk film. Olika kreativa visioner och olika berättelser resulterar i behov av olika inspelningsplatser runtom i landet, till exempel i Dalarna som är känt för sin vackra natur, pittoreska orter och unika bruksmiljöer.

Under det senaste året har bland annat detta gjort att Falun (Falu kommun) fått svara för inspelningsplatserna till Maria Bloms senaste långfilm *HallåHallå* samt Ludvika och Grängesberg (Ludvika kommun) för inspelningsplatser till avsnitt av TV-serien *Den fördömde* med Rolf Lassgård i huvudrollen. Valet av Falun som inspelningsplats för *HallåHallå* gjordes till största delen för att Maria Blom skrivit manuset med Falun i åtanke. *Den fördömde* som spelades in i Ludvika och Grängesberg i februari 2013 kom till Dalarna tack vare att de inspelningsplatser man sökte finns här. Småstadskänslan i Ludvika samt gruvmiljöerna i Grängesberg var unika vilket gjorde att delar av filmproduktionen förlades där.

Med en genomsnittlig budget på 25,3 miljoner kronor är det naturligtvis så att en hel del pengar används vid själva inspelningen av filmen, den så kallade produktionsfasen. Av detta följer att ett sådant projekt blir en ekonomisk inkomstkälla för den region eller kommun där den spelas in. En ökad regional omsättning kan märkas då lokala företag och entreprenörer anlitas under produktionen med ökade skatteintäkter och arbetstillfällen som följd. Ett filmteam på 35 till 40 personer behöver logi, förflytta sig, förtäring med mera och slår man ut detta på tiden det tar att spela in en långfilm ser man ganska tydligt att det snart spenderas relativt stora summor lokalt. Som exempel kan man räkna på antal hotellnätter. Är det 35 personer i teamet och inspelningen varar i två månader, vilket inte är ovanligt, har man genast skapat 1 400 hotellnätter på lokala hotell. Man är då uppe i 1,4 miljoner i bara boende[3]. I exemplet är helgerna inte medräknade.

Utöver de "fasta" kostnaderna som logi, förtäring och transport har man under produktionsfasen också många andra behov. Det kan vara inköp av både tjänster och varor från exempelvis lokala hantverkare eller byggmaterial för byggnationer av scenerier. Elektricitet är också något som behövs vid en inspelningsplats såväl som hyra av exempelvis skyliftar, traktorer eller vad det nu kan vara.

Det är dock inte bara ekonomiska fördelar utan finns också ett PR-värde i form av exponering av kommunen. Dels i själva filmen, på bild, men även runt omkring som genom mediebevakning före, under och efter inspelningen. Exponeringen i media kan bli väldigt stor om man räknar in biografvisningar och reportage i nyhetsprogram såväl som artiklar i pressen. Som ett exempel kan man nämna Skåne som nått ett uppmätt marknadsvärde på 584 miljoner kronor tack vare Wallanderfilmerna som visats över hela norden samt även i Tyskland och flera länder[4].

De ekonomiska effekterna av en inspelning varierar förstås med vilken typ av produktion som spelas in. Reklamfilm till exempel spelas in på mycket kortare tid än en långfilm medan en TV-serie kan ta lika lång tid som en långfilm. I fallet med *Den fördömde* var man i Dalarna och spelade in i fyra dagar vilket delvis berodde på faktorer som hur manuset var skrivet och vilka inspelningsplatser man behövde. Den största begränsningen var dock de ekonomiska resurserna som, om de funnits i större skala lokalt, kunnat förlänga inspelningstiden i Dalarna. Även en högre erfarenhet av filminspelning bland lokala filmarbetare hade kunnat påverkar inspelningstiden. Längden på avsnittet är dock av långfilmsformat.

I fallet Maria Blom var inspelningstiden i Falun och Dalarna 32 dagar. Delar av filmteamet var dock på plats längre tid för att förbereda inspelningen.

Sveriges filmbransch är förhållandevis liten. Om man som kommun kan bidra till en smidig och bra inspelning kommer detta i förlängningen leda till att fler produktionsbolag får upp ögonen för regionen vilket i sin tur leder till fler filmproduktioner, fler arbetstillfällen och mer PR. På sikt kan det även bli aktuellt för företag inom de kreativa näringarna att etablera sig i större utsträckning länet.

---

[3] En hotellnatt kostar i exemplet 1 000 kronor för enkelhetens skull.

[4] Cloudberry Communications AB (2006).*"Kan man sälja Skåne med "Wallanderfilmer"? – Värdet av exponering av Skåne genom "Wallanderfilmerna" och deras effekt på besöksnäringen.*

1:2 Ekonomiska och andra effekter av filminspelning lokalt

Vid en filminspelning i en kommun skapas ett värde hos kommuninnevånarna. Bilden av dem själva och platsen de bor på stärks i och med en inspelning. Detta med anledning av att något intressant händer som får genomslag på många plan, som i media och i samhället. En filminspelning märks. Många blir dessutom involverade på ett eller annat sätt som genom att vara statist, att hjälpa filmteamet eller få arbete till sitt företag. En känsla av samhörighet inom kommunen skapas.

Erfarenheterna som fås, på alla plan, vid en inspelning blir i förlängningen en viktig tillgång som stärker regionen som en plats för fler produktioner. På sikt skapas tillväxtmöjligheter då företag inom de kreativa näringarna kan få möjlighet att etablera sig eller nystartas i regionen. Film och TV är en tillväxtindustri som sysselsätter unga filmare och andra kreatörer inom närliggande verksamhetsområden som dataspelsbranschen, musikbranschen med flera.

Man sätter platser på kartan genom filminspelning. En kommun eller bygd syns utåt och ett intresse skapas direkt eller på sikt.

Det en region får tillbaka från en investering i en filmproduktion är alltså:

1. Ekonomiska fördelar då en del av filmens budgets spenderas i regionen. Detta som resultat av att samproduktionsavtal upprättats och en överenskommen summa skall spenderas i regionen.

2. Ett PR-värde dels då filmen visas men även då produktionen exponeras i media.

3. Ökad självkänsla och framåtanda hos kommuninnevånarna. En stärkt region.

4. Ökade tillväxtmöjligheter, främst inom de kreativa näringarna.

Går man som region in som samproducent kan man också få del av vinsten om filmen blir framgångsrik.

Bild från inspelningen av Den Fördömde del 3 i Ludvika kommun.

2. SYFTET MED UTVÄRDERINGEN

En filminspelning är ett omfattande projekt med många personer involverade samt med en stor ekonomisk omsättning. Vilka effekter en inspelning har för den region eller kommun där den spelas in kan vara svåra att få en överblick av. En filminspelning kan på ytan se ut som en kaotisk anstormning av människor som försvinner lika fort som de kom. Det är då lätt att glömma bort att det finns positiva effekter rent ekonomiskt och PR-mässigt med en filminspelning. Denna utvärdering skall därför belysa dessa bitar för att skapa en ökad förståelse för filmproduktion samt utvärdera vad de två produktionerna, Memfis *HallåHallå* samt Tre Vänners *Den fördömde*, resulterat i för de involverade kommunerna.

Materialet riktar sig till involverade kommuner, det lokala näringslivet samt andra parter som kan tänkas ha nytta av redovisningen.

Respektive inspelning undersöks i studien närmare med utgångspunkt i några huvudsakliga avsnitt för att få en så bra bild som möjligt av effekterna:

Investeringar på lokal nivå "spend"
"Spend" innebär i korthet hur mycket av filmens budget som spenderats på lokal nivå, det vill säga i Dalarna med Falu- och Ludvika målkommuner.

Fördelning av investeringar på lokal nivå
Intressant är också att bryta ner spenden i mindre bitar för att se vad pengarna lagts på. Det kan vara sånt som hyrbilar, boende, inspelningsplatser, lokala statister med mera.

Lokala företag som anlitats vid produktionen
Vilka lokala företag anlitades av produktionsbolagen under inspelningarna i Dalarna. Detta är intressant då man kan få en bild av vilka lokala tillgångar som behövs vid en filmproduktion.

Regionala resurser som använts
Utöver inhyrda företag och personer finns ofta ett behov av volontärer vid en filminspelning. Det kan vara praktikanter eller andra människor som på ett eller annat sätt hjälpt till. Även andra resurser som inte köpts in men som ändå har ett mervärde tas upp i denna kategori. Det kan vara upplåtelse av kommunala lokaler för upprättande av produktionskontor med mera.

Hur anser produktionsbolaget att det fungerat att arbeta i regionen
Inför kommande inspelningar i vår region är det viktigt att få information från produktionsbolagen för att se vad som fungerat och vad som eventuellt inte fungerat vid inspelningen.

Hur ser kommun och näringsliv på produktionen
På samma sätt som det är viktigt med produktionsbolagens intryck av vår region är det också viktigt att få en bild av kommunernas och det lokala näringslivets syn på inspelningarna.

Det lokala marknadsvärdet av produktionen
Exponering av en stad eller kommun på biograf eller TV har ett immateriellt värde i form av PR. Detta värde är naturligtvis svårt att uppskatta men är trots det en viktig komponent som bör studeras.

Produktionsbolagens åtagande för spendkrav
Tack vare att Film i Dalarna gått in som samproducent i de båda produktionerna har man kunnat ställa vissa krav på bolagens spendering av den ekonomiska samproduktionsinsatsen.

Produktionsbolagens åtaganden utöver spendkrav
Utöver avtal om hur stor del av budgeten som produktionsbolagen åtagit sig att spendera lokalt finns även andra åtaganden. Det kan vara premiärvisning av filmen/filmerna lokalt eller föreläsningar i kommunerna.

Filmproduktionen i media
PR-värdet av produktionerna kommer inte bara i och med att filmerna visas på bio och i TV. Även innan och under inspelningen finns ett medieintresse som skapar en hype i nyhetsrapporteringen. Till PR-värdet kan man också räkna indirekta faktorer som ger ett ökat intresse. Det finns ett värde i att se filmteamet och skådespelarna i staden. Ett slags kvitto på att det är på riktigt och att det händer någonting intressant som sätter staden på kartan. Detta är viktigt inte bara för att etablera regionen hos det svenska folket utan skapar som nämnts tidigare en ökad framåtanda hos kommuninnevånarna. En stärkt region.

Torsdag 21 februari 2013

Lassgård på plats i gruvliga miljön

24

NÖJE

Magnum till Rockstad: Falun

spelas slutscenerna ia Bloms Falun-film

3. TV-SERIE OCH LÅNGFILM/BIOGRAFFILM

3:1 Skillnader mellan TV-serie och långfilm/biograffilm

I denna studie undersöks två olika produktionstyper. En långfilm, avsedd att visas på biografer samt en TV-serie. Själva produktionsförfarandet för de båda produktionstyperna är i stort sett det samma och filmteamen ser i princip lika ut.

Det som skiljer en biograffilm från en TV-serie rent visningsmässigt är till största delen storyns upplägg samt att längden på avsnitten i en TV-serie kan vara kortare än en långfilm som vanligtvis ligger på runt 90 minuters längd.

Vidare kan en TV-serie ha flera fristående avsnitt som dessutom kan ha olika manusförfattare och olika regissörer.

Populära svenska TV-serier är exempelvis *Wallander*, *Saltön* och *Skärgårdsdoktorn*. Inom begreppet TV-serie kan man, precis som för långfilmer, dela in serierna i olika genrer. Vissa avsnitt av en TV-serie kan även produceras för biografvisning som "flaggskepp" för serien.

Rent produktionsmässigt kan produktionstiden för en TV-serie vara längre än det tar att göra en traditionell långfilm om man spelar in flera avsnitt i serien över längre tid. Allt beror på hur produktionen ser ut. Är det fyra avsnitt a 45 minuter eller är det mellan 8-12 långfilmslånga avsnitt som till exempel "Swedish Crime" serier som *Beck* eller *Wallander* där man håller på länge och spelar in allt på ett bräde. En TV-serie är aldrig 1 gånger 45 minuter eller 1 gånger 90 minuter.

Vid båda produktionstyperna lägger man ner mycket tid på planering och har en noga utstakad plan för hur inspelningen skall gå till.

Vad gäller filmer som skall visas på biograf, avsnitt av TV-serier eller en renodlad biograffilm, producerar man en film som kommer att granskas under lupp. Dels av biopubliken på en stor duk och dels av recensenter och andra kritiker som granskar materialet.

När avsnitt av en TV-serie visas i TV kan tittarantalet ofta vara stort som då de två första fristående avsnitten av *"Den Fördömde"* visades vid jul 2010 i SVT1. Man hade då drygt 1,1 miljoner tittare per sändningstillfälle och nära 35 procent av tittarna.

I vårt fall var det delar av produktionsbolaget Tre Vänners serie *Den fördömde* (del 3) som spelades in i Dalarna.

Långfilm avsedd att visas på biograf brukar förr eller senare även visas i TV. Men det är biografvisningarna som är huvudsyftet med en långfilm. Som ett par exempel kan nämnas att år 2012 hade filmen *"Hamilton – i nationens intresse"* 512 661st biobesök vilket motsvarar 46 942 650:– i intäkter. Maria Bloms film *"Masjävlar"* som visades på biografer år 2004–2005 hade 785 877st besök och 58 917 079:– i intäkter.[5]

[5] Källa: Svenska Filminstitutet – www.sfi.se

4. MEMFIS "HALLÅHALLÅ"

4:1 Produktionsbolaget Memfis

Produktionsbolaget Memfis är baserat i Stockholm och producerar främst spelfilm. Bolaget är även känt som Memfis Filmproduktion AB och AB Memfis Film & Television. Genom åren har Memfis producerat filmer som *"Lilja 4–ever"*, *"Tillsammans"*, *"Fucking Åmål"* och *"Masjävlar"*.
Hösten 2012 var det dags att spela in Maria Bloms nästa långfilm som går under namnet *"HallåHallå"*.

4:2 Hallåhallå

"Hallåhallå *är en komedi om kärlek och uppror i hjärtat av Dalarna. En gång var det Disa och Laban och deras barn. Men nu har Disas man skaffat en ny kärlek, nya kläder och en helt ny framtid, medan Disa fastnat i ett liv satt på vänt. Men så dyker en babblande sjubarnspappa från Grycksbo upp på biblioteket. En ilsken patient vaknar till liv på jobbet. Och en ny kampsport kommer till stan."*
Källa: Svenska Filminstitutet

4:3 Valet av Falun som inspelningsplats

Regissören Maria Blom, som för övrigt är bosatt i Falun, har både skrivit manuset till *"HallåHallå"* samt regisserat filmen. Hon har tidigare gjort filmerna *Nina Frisk* (2007), *Masjävlar* (2004) samt *Fishy* (2008). Maria har även skrivit och regisserat ett tiotal pjäser genom åren.

Filmen *HallåHallå* utspelar sig i Falun i dubbel bemärkelse. Dels är manuset skrivet med Falun i åtanke och dels spelades hela filmen in på plats där. Detta har varit en stor fördel då man vunnit mycket tid genom att man sluppit bygga upp interiörer i studio. Avståndet till Stockholm i förhållande till exempelvis Trollhättan har också varit av betydelse, både positiv och negativ. Främst är det dock Maria Bloms önskan och vision som gjort att inspelningen hamnade i Falun och Dalarna.

Memfis producerade filmen med Film i Väst AB, Film i Dalarna (inkl. Falu kommun), SF och SVT som samproducenter och med stöd av Svenska Filminstitutet.

Maria Blom och Maria Sid under inspelningen av HallåHallå. Foto: Ari Willey

4:4 Produktionsbolagets åtagande för spendkrav

I och med att Film i Dalarna agerade samproducent för produktionen kunde därmed vissa krav ställas på motprestationer. Detta resulterade i att minst fyra gånger så mycket som Film i Dalarnas investerade summa i produktionen skulle spenderas av Memfis i Dalarnas län. Summan som Film i Dalarna gick in med i filmproduktionen var 200 tkr kontant och 50 tkr i praktiska insatser. Falu kommun gick även in med 500 tkr i produktionen via Film i Dalarna. Den totala summan blev således 700 tkr i kontanta pengar. Beloppet som Memfis därmed åtagit sig att spendera i Dalarnas län i samband med produktionen blev alltså 3 Mkr.

Med de spenderade pengarna avses då av produktionen nedlagda kostnader på personal och/eller företag som är skrivna i och betalar skatt i Dalarna, Falun i detta fall.

4:5 Produktionsbolaget Memfis åtaganden utöver spendkrav

Film i Dalarna har även i sitt regelverk för samproduktion av långfilm med att produktioner som erhåller en samproduktionsinsats skall ta emot praktikanter från Dalarnas utbildningar. Man har också kommit överens om att representanter från filmproduktionen skall berätta om produktionens arbete och effekter i kommunen. Detta vid minst två tillfällen då Film i Dalarna eller Falu kommun håller informationsträffar eller liknande.

4:6 Fördelning av investeringar på lokal nivå "spend"

Enligt vad Memfis rapporterat har man i samband med produktionen av *Hallåhallå* spenderat en totalsumma av 3,1 Mkr i Dalarnas län. Detta är bara under produktionen och inkluderar inte förhandspremiären av filmen i Falun. I tabell 1 nedan har de sammanlagda ekonomiska resurserna slagits ut på olika typer av kostnader ordnat efter storlek.

Post	Belopp
Kostym & Mask	25 668
Teknisk utrustning	39 517
Produktionskontor, tel, porto, materiel m.m.	106 859
Studio & Location	174 569
Scenografi	188 080
Medverkande, statister och skådespelare	220 596
Efterarbete	277 256
Produktionspersonal	510 025
Resor, Boende, Trakt. och förtäring	641 012
Projektförberedelser, personal/löner	1 660 725
Totala kostnader	**3 844 307**
Stöd från Film i Dalarna & Falu kommun	**–700 000,00**
Resultat	**3 144 307**

Tabell 1. Fördelning av Memfis investeringar på lokal nivå i Dalarnas län i samband med produktionen av *Hallåhallå*. Beloppen är avrundade till hela kronor.

4:7 Lokala företag som anlitats vid produktionen

Tabell 2 nedan listar ett urval av de lokala företag som anlitats för olika varor och tjänster under inspelningen av filmen. Fler företag kan ha anlitats men saknas eventuellt i tabellen då det varit svårt att få en total översikt av alla enskilda inköp.

Företag	Varor/tjänst er
Midroc Electro AB	Elarbeten
Ramirent AB	Hyra elutrustning, skylift m.m.
Home Maid AB	Städ
Falu Åkeri AB, Stefan Nordqvist	Renhållning
Fasanfilm	Tjänster
E.S Service	Städ
Rent–A–Wreck	Hyrbilar
Mats Stenman/Clash of Nations	Hyra terrängfordon
Jan Hanssons Lastmaskiner i Falun HB	Entreprenad, snötransport
Carlgrens Elektriska AB	Elarbeten
ICA MAXI	Matvaror m.m.
Kopparhatten Café & Kök	Luncher, lokalhyra
Systembolaget	Tjänster
Dalatrafik	Hyra buss + chaufför
Gullnäsgården	Lokalhyra
Falu Energi & Vatten AB	Tillfälliga elabonnemang
Dalakraft	Elhandel/förbrukning
Djurmagazinet	Lokalhyra
NCC	Entreprenad, sopning vägar m.m
Diös Fastigheter AB	Lokalhyra
ÖoB	Förbrukning
Främby Udde Resort	Boende för filmteamet
Rusta	Förbrukning
Swedol	Förbrukning
Lineup film	Tjänster
Smak Catering	Catering
Statoil	Drivmedel
Polismyndigheten Dalarna	Polistillstånd
Bergnils	Förbrukning
Anders Nygårds	Musik

Tabell 2. Lokala företag som anlitats för olika varor och tjänster under inspelningen av *HallåHallå*.

4:8 Regionala resurser som använts vid produktionen

Under inspelningen av *HallåHallå* anlitades ett antal regionala resurser som inte direkt är köpta av företag och entreprenörer. Dessa resurser är t.ex. praktikanter, volontärer eller resurser som har ett ekonomiskt värde även om pengar inte spenderats på dem. Sponsring är ett exempel på en sådan resurs.

Klövern AB är t.e.x. en fastighetsägare i Falun som ställde upp bra med lokaler för en av de större inspelningsplatserna. Vidare fanns i teamet en praktikant på den kameratekniska sidan samt en praktikant på elavdelningen och två stycken på scenografiavdelningen. På rekvisitaavdelningen fanns också en praktikant. Falu Kommun ställde upp med mycket som får anses som ovärderligt bl.a. upplåtelse av inspelningsplats.

Fagersta backhoppningsklubb samt även Faluns lokala backhopparklubb, Holmens IF, deltog också med konsultation under inspelningen av filmen. Även elever från Lugnetgymnasiets måleriprogram var med och målade på inspelningsplatser. Företag som ställt upp på ett eller annat sätt är bland andra Arctic Paper Grycksbo, Ramirent, Biograf Falan, Dalateatern, Diös, Djurmagazinet, Falu Energi & Vatten, Världsarvet Falu Gruva, Falu Stadsbibliotek, First Hotell Grand, Främby Udde Resort, Förskolan Linnéan, Hallton, Hemköp City Falun, Högskolan Dalarna, Kunskapsgården Falun, Landstingsfastigheter, Lugnet, Midroc Electro, Rent A Wreck Falun, Repro. Nätverket Galaxy of Post Production bidrog också till filmen.

Listan kan göras lång men huvudsyftet är att visa att en filminspelning involverar så mycket mer än bara finansiärer och inspelningsplatser. Dessa lokala resurser är ett mycket viktigt bidrag till att en film blir till.

Regionala resurser krävs under en filminspelning. Praktikanter och teammedlemmar i färd med att lasta ur teknikbilar under inspelningen av HallåHallå i Falun.

4:9 Hur anser produktionsbolaget att det fungerat att arbeta i regionen

Att spela in film ute i landet och utanför de beprövade storregionerna Stockholm, Trollhättan med flera är alltid ett riskmoment då man som produktionsbolag vill köra på så många säkra kort som möjligt. Valet av Falun som inspelningsplats gjordes som nämnts tidigare med Maria Bloms manus som huvudorsak. En bidragande orsak som underlättat är Film i Dalarnas starka position som regionalt

Filmteamet från Memfis filmar längs Faluån en kall morgon i november.

resurscentrum. Man kom som produktionsbolag inte ut på helt okänd mark.

Ett av de starkaste korten vår region har för att kunna konkurrera med de större filmregionerna är avståndet till Stockholm. Vi har ett mycket varierande landskap som återspeglar i stort sett hela Sveriges natur med fjäll i norra Dalarna samt bruksmiljöer, skogar, åkermark och så vidare runt om i länet. Allt på ett relativt kort avstånd från Stockholm. Under inspelningen av filmen valde många av teammedlemmarna att åka hem till Stockholm över helgerna. Något som då ofta sades var att restiden på två och en halv timme var ett stort plus i förhållande till att filma i exempelvis Trollhättan där restiden till Stockholm istället är fem timmar. Filmar man i Luleå där ett av Sveriges produktionscentrum ligger är restiden till Stockholm, med bil, hela nio timmar. Tid som man hellre lägger på att träffa familjen än att spendera i en bil eller på ett tåg.

De personer från Memfis som arbetade med filmen i Falun anser att det fungerade bra överlag. Ett extra plus var att man fick så pass mycket hjälp av Film i Dalarna. Vidare upplevde man att boendet var något billigare än på andra platser.

Det som det råder störst brist på i Falun och Dalarna vad gäller filmproduktion är personal med större erfarenhet vilket är naturligt i dagens läge då de flesta filmerna som bekant produceras i anslutning till Sveriges produktionscentrum. I Falun fick man dock lite extra hjälp av hängivna praktikanter som snabbt satte sig in i hur det fungerade att arbeta i ett filmteam. Vidare fick man kontorslokaler samt lokaler för mask och sminк i samma byggnad som Film i Dalarna sitter vilket är bra. Det som var mindre bra med dessa lokaler var att de var något för små. Det fungerade ganska bra ändå då produktionen av *HallåHallå* var förhållandevis liten och man kunde samsas i samma lokaler både kontor, mask och kostym. Hade det varit en lite större inspelning hade detta inte fungerat lika bra. Lokaler är dock något som går att ordna i Falun inför kommande behov. En annan bristvara i Falun är cateringfirmor som kan hantera volymer med kort varsel och på oländiga ställen. De som anlitades var väldigt bra och då filmen till stora delar spelades in i stadsmiljö kunde man lösa resten av luncherna med restaurangbesök. Men är det större produktioner skulle det behövas ett bredare urval av cateringservice. Man är alltså väldigt nöjd med Falun som filmproduktionsstad och skulle rekommendera andra team att också filma i Falun.

Manusförfattaren och regissören Maria Blom valde Falun som inspelningsplats av tre huvudsakliga anledningar. Det var nära till familjen och hemmet vilket alltid är bra. Dessutom säger Blom att det var givande att skriva om den plats där hon bor och som hon befinner sig i dagligen. En viktig faktor var också att det finns bra inspelningsplatser i staden.

Valet att spela in i Falun var inte positivt ur ekonomisk synvinkel eftersom det inte finns samma pengar att få genom stöd i Dalarna som det finns i de större regionerna. Maria berättar dock att filmteamet gillade Falun och att ett stort plus helt enkelt var närheten till Stockholm där många filmarbetare bor. Vidare var de korta avstånden mellan inspelningsplatser, boende och produktionskontor (som upprättats på Kaserngården) en fördel. Maria berättar också att hon kände stöd i sitt arbete från staden och kommunen. Värt att lyfta fram är hur Falu Stadsbibliotek ställde upp för filmteamet och, som Maria själv beskriver det "Hur vi fick röja runt där under öppettiden, det var fantastiskt!". Att fastighetsägaren som äger de gamla sjukhuslokalerna där sjukhusscenerna spelades in ställde upp med tillgång till lokalerna var också något som var väldigt bra. Över lag anser Maria att alla inspelningsplatser fungerade bra och att ägarna var väldigt generösa. Hon tycker också att Film i Dalarna ordnade bra möten med viktiga personer och hon kände att hon kunde komma och gå som hon ville hos Film i Dalarna vilket självklart var väldigt positivt.

Största bristen i Dalarna, i jämförelse med större regioner, är naturligtvis finansiering i långfilmsstorlek. Professionella filmarbetare som jobbar kontinuerligt med långfilm är också svårt att hitta av förklarliga skäl då jobben i stort finns i de större regionerna. Lägenheter att hyra centralt i stan för perioder av filminspelning skulle också vara bra att ha. Där skulle man då kunna inhysa huvudskådespelare och så kallade A-funktioner i teamet. Om dessa bor bra och mår bra så sprider det sig i hela teamet och inspelningen går då lättare att genomföra säger Blom.

Maria anser vidare att det finns förutsättningar för att etablera ett mer permanent filminspelningsklimat i Falun och Dalarna men att det då behövs en drivande person eller organisation som ser till att allt fungerar som det ska med allt vad det innebär.

Fler och mer kontinuerliga filminspelningar i Falun skulle ge liv till staden. De flesta tycker att det är intressant med filminspelningar och det ger en sammanhållning och stolthet att se sin bygd gestaltas. Film sätter en stad på kartan vilket också, i viss mån, leder till ökad turism. Syns man som stad kan människor bli intresserade av att flytta dit.

Maria skulle absolut kunna tänka sig att spela in film i Falun/Dalarna igen i framtiden.

4:10 Hur ser Falu kommun och näringsliv på produktionen

En viktig aspekt av denna utvärdering av filminspelningarna i regionen är vad kommun och näringsliv anser om produktionerna. Här finns ett antal frågeställningar som är intressanta både ur ett kommunalt och ett branschperspektiv. Har inspelningarna fungerat bra och om inte, vad var det som inte fungerade bra? Vad har man från kommun och näringsliv fått hjälpa till med? Behövs ytterligare resurser för att kunna hantera liknande projekt i framtiden. Intressant är också anledningen till varför man valt att satsa på just filmprojekt samt hur man ser på värdet av en inspelning i form av PR för kommunen eller rent känslomässiga värden. För framtida inspelningar och ett etablerande av en mer långsiktig och aktiv filmbransch i Dalarna är det givetvis också intressant att veta om liknande projekt är av fortsatt intresse eller om det istället bör ses som en engångsföreteelse.

Falu kommun tycker att det var väldigt kul att det blev inspelning i Dalarna och Falun. Det är ett annorlunda och nytt sätt för oss att profileras. Dessutom testades vår organisation på ett, för oss, nytt projekt säger näringslivschef Linda Norén.

Man valde att satsa på projektet eftersom man insåg att en film av den här storleken skulle hjälpa till att skapa tillväxtmöjligheter i Falun och Dalarna. Detta genom arbetstillfällen där unga filmarbetare erbjöds möjlighet till arbete och praktik men också genom ökad exponering av Falun/Dalarna som på sikt skulle kunna locka människor till staden. Man såg också en stark näringslivskoppling eftersom filmen skulle komma att sysselsätta och involvera ett stort antal människor både före, under och efter inspelningen. Speciellt med den här filmen är att den både handlar om och har spelats in i Falun vilket man tror leder till att fler människor berörs och väljer att se filmen på biograf. Efter att ha sett filmen kanske man, även som lokal ortsbo, väljer att besöka platser i staden där inspelningen ägde rum. Människor från andra delar av landet kanske också väljer att besöka staden genom det som kallas filmturism.

När en film spelas in i så stor omfattning på en geografisk plats innebär det en direkt efterfrågan på arbetskraft, varor, tjänster, mat, logi, transporter och material. Vi hade också fått information om att en filminspelning i genomsnitt gör av med 50 tkr till 100 tkr per dag vilket direkt gynnar det lokala näringslivet. Det attraherade oss menar Norén.

Ett annat syfte till att man från Falu kommuns sida valde att satsa på projektet var det att en film inspelad i Falun också kommer att stärka faluborna och invånarnas identitet, bilden av sig själva och platsen de bor på. Norén fortsätter; Vi ska vara stolta över det vi har och en filminspelning ansåg vi skulle kunna hjälpa oss med att skapa en ännu större stolthetskänsla. En filminspelning är positivt laddad från start till mål.

Man tror också att filmprojekt, i ett vidare perspektiv, kan bidra till att utveckla filmkompetensen i Falun och övriga länet genom den kunskapsöverföring som en filminspelning ger.

Falu kommun stöttade filmteamet inom ett flertal områden. Man hjälpte t.ex. till med att hitta ett bra boende för team och skådespelare utifrån de krav som fanns. Memfis fick också låna lokaler för sitt produktionskontor och var därmed först in i kommunens mediainkubator på regementsområdet.

Man förmedlade även kontakt till dem som på kommunen och hos polismyndigheten har hand om olika tillstånd för att underlätta för teamet.

Tips på och förmedlande av kontakter till eventuella sponsorer, cateringfirmor med mera hjälpte man också till med. Filmteamet fick också en del profilkläder med kommunlogotypen på.

För att underlätta arbetet med filminspelningen i staden informerade Falu kommun exempelvis Centrala Stadsrum som i sin tur informerade, och skapade ett engagemang bland, stadens handlare om att filmen skulle spelas in utanför deras skyltfönster. Ett samarbete skedde också med kommunens arbetsmarknads– och integrationskontor för att hitta en ingång för praktikplats vid inspelningen.

Från kommunens sida ser man fram emot att få ta del av de erfarenheter och insikter som filmens producent Lars Jönsson har via de speciella föreläsningar som produktionsbolaget skall hålla i Falun. Föreläsningarna blir också en form av kunskapsöverföring som vi hoppas både kommer att inspirera men också hjälpa till att fylla upp eventuella kunskapsluckor säger Linda Norén.

Man tycker att filmprojektet och samarbetet med teamet fungerade mycket bra. En del av frågeställningarna och kraven som filmteamet hade var såklart nya för kommunen men gav dem också insikter om hur man kan agera om det blir fler inspelningar av samma storlek i kommunen. Ett viktigt steg man tagit på Falu kommun är att man under 2013 har etablerat en företagslots i syfte att samla ihop olika kompetenser för att lösa ett ärende. Man ser där möjligheter att koppla ihop företagslotsen med kommande filmteam för att snabba upp sina interna processer för att möta deras behov på ett ännu bättre sätt. Inför kommande filmprojekt tycker man på Falu kommun att det vore bra med regelbundna avstämningsmöten med filmteamet för att kunna stötta deras arbete bättre.

Flera av dem som på kommunen var involverade i filmprojektet fick komma på studiebesök under inspelningen vilket gav nyttiga insikter i hur en filminspelning går till på riktigt. Dessutom var det en kul och trevlig erfarenhet.

Vad gäller värdet av inspelningen rent PR-mässigt är det naturligtvis så att det pratas länge om en sådan här film. Linda Norén drar en parallell till *Masjävlar* där Maria Blom turnerat och pratat om bygden där den spelades in. Här har vi möjlighet att följa med och sälja Falun. I och med att filmteamet var positiva till kommunens insats vet man att detta kommer sprida sig till andra filmarbetare runt om i ladet vilket också i sig är bra PR.

Även befolkningen i Falun med omnejd visade stort intresse för filmen och inspelningen. Vid castingen för barnrollerna på Film i Dalarna provfilmades närmare 300 barn som i sin tur hade runt 400 personer i följe. Man tror att filmen kommer bli ihågkommen länge och att man som invånare i kommunen kan känna en ökad stolthet över sin bygd samt över att leva, bo och verka i Falun.

Man pratar ofta om att visa upp en annan bild av Falun och Dalarna än det som är traditionellt. Att genom en film kunna erbjuda detta är ett nytt sätt som vi hoppas får positiva effekter för Falun säger Norén. Man tror också att det finns miljöer i Falun/Dalarna som sällan visas i svensk film vilket kan locka fler filmskapare. Filmturismen är också en aspekt, att de som sett filmen efteråt vid något tillfälle väljer att besöka platsen där filmen är inspelad. I förlängningen skulle det också kunna bidra till att någon även väljer att flytta hit. Falu kommun är öppen för att ta emot och diskutera liknande filmprojekt i framtiden vilket är mycket bra för den fortsatta utvecklingen av branschen i Dalarna.

4:11 Långfilmsproduktionen i media

En långfilmsproduktion är något som ofta lockar media att rapportera om inspelningen och allt runt omkring. Kanalerna för denna rapportering beror på nyhetsvärdet av filmen. Detta beror i sin tur främst på några olika faktorer. Dessa faktorer är beroende på hur välkända skådespelarna och filmskaparna är, hur stor budget filmen har, om den har lokal anknytning eller om skaparnas tidigare filmer blivit succéer eller inte. De nyhetskanaler som plockar upp filminspelningen som en nyhet är då de vanliga nyhetskanalerna som t.ex. dagspressen, nyhets- eller kulturprogram i radio och på TV samt webbtidningar, bloggar med flera. Är det en mindre inspelning kanske rapporteringen begränsas till de lokala nyhetskanalerna men är det en större inspelning enligt faktorerna ovan kan det även vara intressant av riksmedia.

I bilaga 1 finns en sammanställning av hur nyhetskanalerna rapporterat om inspelningen av

HallåHallå. Totalt är det fem rapporteringar om inspelningen i Sveriges Radio. Främst då i lokalradion. Fem stycken längre artiklar har också gjorts i lokalpressen samt två stycken mindre rapporteringar där längden på materialet är under 1000 tecken.

Även den finländska tidningen Hufvudstadsbladet som är Finlands ledande dagstidning på svenska har rapporterat om inspelningen. Anledningen är att filmens huvudroll spelas av Maria Sid. Den sistnämnda artikeln är på hela 6800 tecken och innehåller dessutom en bild från inspelningen.

Rapportering har även gjorts i Svenska Dagbladet där man vid två tillfällen skrivit om inspelningen. Vid ett tillfälle omnämns också filmen i en artikel om David Lindgren som har en av rollerna i filmen. Vad gäller rapportering i TV har Sveriges Television genom nyhetsprogrammet Gävle Dala rapporterat i ett två minuter långt inslag från inspelningen. TV4 har även de rapporterat i ett inslag på omkring en minut. Utöver dessa rapporteringar figurerar filmen eller information om inspelningen på SF bios webbsite, Moviezine.se med flera. Huvudsakligen rapporterades nyheten om Maria Bloms filminspelning i Falun under oktober och december 2012. Det vill säga mitt under inspelningen och i slutet av den.

Ytterligare rapportering kan naturligtvis ha förekommit i andra medier eller i bloggar och sociala medier.

Denna medierapportering är naturligtvis mycket bra eftersom det sätter Falun och Dalarna på kartan samt ger reklam för filmen. När filmen är helt färdig och skall börja lanseras kommer den säkerligen figurera i media igen och tas upp i nyhetsprogram och i kulturnyheterna.

4:12 Det lokala marknadsvärdet av produktionen

Att räkna fram ett marknadsvärde för den PR som filminspelningen gav är naturligtvis svårt. Det beror på en mängd variabler. Vilka som ser filmen, hur mycket media rapporterat, hur väl filmen tas emot av publiken och så vidare. I andra fall[6] har man räknat på marknadsvärdet av att regionen exponeras genom att jämföra med produktplacering i film. Man har då tittat på hur många gånger en plats exponerat i filmen och hur stor publik som ser filmen. De variabler man då använder sig av är följande:

Produkter[7]

Detta är egentligen produkter som placerats i en film, exempelvis mobiltelefoner som en karaktär använder eller drycker av ett speciellt märke. I vårt fall har vi använt oss av miljöer i filmen som är specifika för Falun, som vyer över staden eller specifika platser som en viss restaurang. Detta förutsätter att platsen är igenkänningsbar och att den går att besöka.

Kontakter

Detta är i korthet antalet personer som ser filmen.

Kontaktkostnad

Detta är den kostnad som varje kontakt anses vara värd. Värdet varierar mellan olika kanaler, till exempel TV, biograf, DVD.

I vårt exempel har vi valt att jämföra filmen med två olika kanaler. Reklamfilm på TV4 samt reklam på biograf. Båda två över hela Sverige. TV4 anger att vid nationell annonsering är bruttokostnaden för en kontakt 14,3 öre[8].

Den huvudfråga vi ställer oss är, *vad skulle det kosta för Falu kommun att köpa motsvarande exponering (antal kontakter) för exponering av filmmiljöerna i reklam på TV eller biograf?*

---

[6] Cloudberry Communications AB (2011). Millenniumrapporten – *Ekonomiska effekter och exponeringsvärdet av Stockholmsregionen i de svenska Millenniumfilmerna.*

[7] Även kallade kontakter i källan men här omdöpta till produkter för att undvika förvirring.

[8] https://spotlight.tv4.se/Sa-fungerar-det/Verktyg/Rakna-ut-ditt-pris/

För produktionen av *HallåHallå* har vi räknat med följande värden:

Produkter – Antalet produkter har översatts till miljöer som är specifika för Falun. Ett uppskattat värde av 13 stycken Faluspecifika miljöer har använts. Det rör sig om Falu gruva, Faluån, vyer från hoppbackarna på Lugnet med mera. Detta är naturligtvis svårt att säga innan filmen är färdig.

Kontakter – Antalet personer som ser filmen har uppskattats till 248 190 st. Detta värde har tagits fram som ett medelvärde av hur många som sett Maria Bloms senaste filmer, Masjävlar, Fishy och Nina Frisk på bio med statistik från Svenska Filminstitutet.

Kontaktkostnad – Kontaktkostnaden är alltså 14,3 öre enligt TV4s priser för reklamfilm över hela landet. Vad gäller reklam på biograf är kontaktkostnaden 60 öre.

Motsvarande reklam i TV4
I den första uträkningen tittar vi på vad kontakterna för filmen är värda om man skulle göra reklamfilm att sända i TV4.

Beräkningen vi då får i exemplet med reklam på TV4 blir följande:
(kontaktkostnad x produkter) x kontakter

(0,143 x 13) x 248 190 = 461 385:–

Om Falu kommun skulle göra en reklamfilm för staden och sända den i TV4 över hela Sverige så att antalet kontakter uppgår till 248 190 st skulle det alltså kosta 461 385 kr. Då är inte heller kostnaden för produktion av reklamfilmen inräknad utan bara sändningskostnaden.

Här kan man notera att det är osannolikt att någon skulle produktplacera 13 gånger i en reklamfilm så exponeringsvärdet är troligtvis lägre. I andra jämförelser har man dock använt sig av en multiplikator för att räkna ut marknadsvärdet. Multiplikatorn tar hänsyn till att långfilm har större vikt än vanlig reklamfilm. Man har använt en faktor på 3 eller 4.

Använder vi oss av faktorn 4 så får vi alltså ett marknadsvärde på 1,8 miljoner kronor.

Biografreklam
Tittar vi istället på biografreklam som har kontaktkostnaden 60 öre uppgår marknadsvärdet till 1,9 miljoner. Använder vi oss av faktorn 4 som multiplikator uppgår värdet till 7,7Mkr.

Dessa värden är grovt uppskattade och är med största sannolikhet annorlunda i verkligheten, troligen högre. Det faktiska värdet beror på vilka målgrupper som ser filmen och vilka av dessa som kan och kan tänka sig att besöka Falun tack vare filmen.
Noteras bör också att vi i exemplet inte räknat med försäljning av DVD:er, uthyrning av filmen, TV–visningar, rapportering i pressen, streamingtjänster, nedladdning och så vidare. Det faktiska marknadsvärdet är förmodligen högre.

5. TRE VÄNNER "DEN FÖRDÖMDE"

5:1 Produktionsbolaget Tre Vänner

Produktionsbolaget är precis som Memfis baserat i Stockholm. Det grundades 1995 av manusförfattarna Michael Hjorth, Johan Kindblom och Tomas Tivemark. Tre Vänners verksamhet är internationell med basen i Skandinavien. I september 2013 köptes Tre Vänner upp av Svensk Filmindustri (SF) och Tre Vänners VD Jonas Fors blir ny VD för SF. Tre Vänner kommer att finnas kvar och utvecklas vidare som bolag och varumärke inom koncernen SF.

Tre Vänner har producerat filmer som *Snabba Cash* – baserad på Jens Lapidus romantrilogi *Stockholm Noir* och har även sålt remakerättigheterna till Warner Bros för produktion i USA med global lansering.

Tre vänner producerar också serien *Fjällbackamorden* som är baserad på Camilla Läckbergs karaktärer. Det blir, till att börja med, tio TV-filmer och två biofilmer riktade mot den europeiska marknaden.

Under 2013 kommer fyra stycken filmer från bolaget att ha premiär: *Bamse och tjuvstaden* (December), *Tyskungen* (Juni), *Snabba Cash-livet deluxe* (Augusti) samt *Små citroner gula* (Februari). Tre Vänner är alltså precis som Memfis ett väletablerat filmbolag.

5:2 Den fördömde (del 3)

TV-serien *Den fördömde* är baserad på Michael Hjorth och Hans Rosenfeldts böcker om kriminalpsykologen Sebastian Bergman. Det har hittills släppts två delar av serien och Tre Vänner producerar nu två till som alltså blir del tre och fyra. De två första delarna regisserades av Daniél Espinosa samt Michael Hjort medan Jörgen Bergmark och Leif Magnusson står för regin för film tre respektive fyra.

Bild från inspelningen av den fördömde del 3.

"I de två nya avsnitten av Den Fördömde får vi fortsätta att följa Sebastian Bergman i sitt arbete på riksmord. Tillsammans med kollegorna Torkel, Ursula, Vanja och Billy utreder de nya fall. I en gruva har man funnit tre döda flickor. I en åker finner man en död man som sedan tidigare misstänkts för kidnappning av unga förståndshandikappade pojkar. Sebastian som försöker att lappa ihop sitt förhållande till sin dotter Vanja, hamnar på kant med Torkel och riskerar därmed att förlora kontakten med gruppen på riksmord. När dessutom ett av fallen påminner honom om hans förflutna kommer glömda sorger tillbaka. Sebastian måste göra ett val, att ljuga för den som han verkligen bryr sig om eller kanske förlora henne för alltid." – Källa – Tre Vänner

Skådespelare i serien är bland annat Rolf Lassgård, Tomas Laustiola, Gunnel Fred, Moa Silén och Christopher Wagelin.

Som tidigare nämnts var tittarantalet stort när de två första fristående avsnitten av serien visades vid jul 2010. De två nya avsnitten beräknas få premiär i SVT julen 2013 och tittarantalet förväntas åter bli högt.

5:3 Valet av Ludvika kommun som inspelningsplats

Att man valde Ludvika kommun som inspelningsplats berodde till stora delar på att avsnittet utspelar sig i en gruva. Tre Vänner kontaktade då Film i Dalarna för att få tips på en gruvliknande miljö som skulle fungera både interiört och exteriört. Man rekommenderade då Ludvika kommun. När man besökte kommunen för att rekognosera inspelningsplatser visade det sig att miljöerna i Ludvikas

närområde var perfekta för filmen. Man filmade alltså både interiört och exteriört i Ludvika kommun även om en del av gruvscenerna även filmades i Sala där en fungerande gruvhiss fanns tillgänglig.

5:4 Produktionsbolagets åtagande för spendkrav

Film i Dalarna agerade samproducent för produktionen av den fördömde del 3. I och med detta har Tre Vänner förbundit sig att, i Dalarnas län, spendera minst lika mycket som Film i Dalarnas insats. Film i Dalarna gick in med 150 tkr och Ludvika kommun gick, via Film i Dalarna, in med 250 tkr. Den totala produktionsinsatsen blev således 400 tkr i kontant insats. Därutöver investerades en summa motsvarande 100 tkr i praktiska insatser.

5:5 Produktionsbolagets åtaganden utöver spendkrav

I och med Film i Dalarnas regelverk för samproduktion skulle också produktionsbolaget, alltså Tre Vänner, visa en generös attityd mot Dalarnas utbildningar genom att till exempel ta emot praktikanter och hålla seminarier, workshops eller besök på utbildningarna. Produktionsbolaget åtog sig därmed att vid minst ett tillfälle besöka en av Ludvikas utbildningar eller annan organisation i Ludvika kommuns kulturliv. Man skall också, vid minst två tillfällen, skicka representanter från produktionen till informationsträffar eller liknande som hålls av Ludvika kommun eller Film i Dalarna. Detta för att berätta om produktionens arbete och effekter i kommunen.

5:6 Fördelning av investeringar på lokal nivå "spend"

Enligt vad Tre Vänner preliminärt rapporterat har man i samband med produktionen av *Den fördömde del 3* spenderat en totalsumma av 514 017,55 kr exklusive moms i Dalarnas län. I tabell 3 nedan har de sammanlagda ekonomiska resurserna slagits ut på olika typer av kostnader ordnat efter storlek. Detta är en preliminär uppställning för Tre Vänners spend i Dalarna. Saknas gör några poster som visning i Dalarna. Den totala spenden kommer kunna fastställas först när slutredovisningen sker runt årsskiftet 2013–2014.

Post	Belopp
Rekvisita	2 640
Kostym	5 565
Drivmedel & milersättning	10 532
Produktionskontor	11 946
Hyrbilar	17 686
Lokala statister	19 217
Förtäring	37 747
Inspelningsplatser	38 938
Lokala filmarbetare	67 901
Boende/Hotell	101 846
Postproduktion*	100 000
Egeninsatser Film i Dalarna*	100 000
Totalt	**514 018 kr (514 017,55 kr)**

Tabell 3. Fördelning av Tre Vänners investeringar (spend) på lokal nivå i Dalarnas län i samband med produktionen av *Den fördömde del 3.* *Beräknad kostnad som skall redovisas i samband med slutredovisningen av projektet.

5:7 Lokala företag som anlitats vid produktionen

Tabell 4 listar lokala företag som anlitats av Tre Vänner för olika varor och tjänster under inspelningen. Fler företag kan naturligtvis ha anlitats men detta är vad Tre vänner rapporterat.

Företag	Varor/tjänst er
MittMedia AB	Annonsering
Kantina Catering	Förtäring
Grängesberg BRA Bygg o Tak	Rivningsjobb
Grängesberg Dick Almgren	Snöröjning
VB Energi	Uppkoppling el
Gruvcentrum Mojsen	Lokalhyra
AVIS Biluthyrning	Hyrbilar
MABI Hyrbilar	Hyrbilar
Best Western Hotell	Boende + produktionskontor

Tabell 4. Lokala företag som anlitats av Tre Vänner för olika varor och tjänster under inspelningen av *Den fördömde del 3.*

5:8 Regionala resurser som använts vid produktionen

Under produktionen av Den Fördömde anlitades ett antal teammedlemmar som verkar och bor i Dalarna. Rutz Productions, Maria Myhr samt Johan Stolpe. Utöver dessa är det ytterligare två personer med lokal anknytning som arbetat med postproduktionen av filmen. Detta är naturligtvis bra då det ger fler arbetstillfällen i regionen samt att den regionala kunskapen och erfarenheten stärks. På sikt är detta väldigt viktigt vilket både kommun, näringsliv och även filmbolagen själva uttryckt. Ludvika kommun i sig var en lokal resurs som möjliggjorde att bland annat lokal för statistcastingen gjordes tillgänglig.

5:9 Hur anser produktionsbolaget att det fungerat att arbeta i regionen

Tre Vänner är ett av Sveriges ledande filmbolag och har därmed en hel del erfarenhet från filmproduktion. Såväl i Stockholmsregionen som andra delar av landet varför deras erfarenheter från inspelningen i Ludvika kommun är viktig inför framtida projekt.

Från Tre Vänner anser man att det fungerat bra att filma i kommunen. Det man ser som mest positivt är de trevliga och tillmötesgående människorna i staden och i kommunen. Alla de var i kontakt med ställde upp för att ge tillåtelse att filma på mark och i fastigheter och stödet från kommunen var alltså väldigt bra.

Valet av Dalarna och Ludvika och Grängesberg som inspelningsplats fick en del konsekvenser men inga som man inte räknat. Det var bättre ekonomiskt att filma på plats då man inte behövde använda sig av studiobyggen. Detta anser man även förhöjde kvaliteten på det filmade materialet. Det negativa var avståndet till Stockholm. Det kan vara lite av en paradox att avståndet till Stockholm är både en morot och, som i detta fall, en nackdel. Avståndet gjorde att det blev något dyrare då det kostade arbetstid att transportera utrustning och team-medlemmar från Stockholm. Noteras bör att vägförbindelserna från Stockholm till just Ludvika och Grängesberg är sämre än till till exempel Falun där Memfis spelade in sin långfilm *HallåHallå*.

Väl på plats fick Tre Vänner all hjälp de behövde. Det rörde sig bland annat om casting av statister, rekognosering av inspelningsplatser, platschef, inspelningsassistenter, chaufförer och efterbearbetning av filmen. Man anser att man fått ett bra stöd från Film i Dalarna och Ludvika kommun.

För framtida behov har Tre Vänner även tillfrågats om vad det råder störst brist på i Dalarna vad gäller filminspelning. Man säger då att lokala människor som har erfarenhet från filminspelning naturligtvis är en bristvara och att ett tydligt kartotek över hur det ser ut på olika platser i regionen skulle vara bra att ha tillgång till. Vidare råder brist på teknisk utrustning som är specifik för filmproduktion och som kanske inte är specifik för film men som ändå fungerar i sammanhanget. Det

finns en del men en inventering av denna teknik med listor på vad som finns, var det finns och vad det kostar skulle underlätta planeringsarbetet inför kommande produktioner i regionen. Vad gäller teknik som inte är specifik för film men som ändå används nämner man till exempel elaggregat som en punkt. Det finns att hyra i kommunen men fungerar inte under filminspelning då de låter för mycket vid ljudupptagning. Listor på vad som finns att tillgå och som fungerar för filminspelning önskar man sig alltså inför framtiden.

Det bästa med att filma i Ludvika kommun var de unika inspelningsplatserna samt den övergripande goda inställningen till filmproduktion. Detta gav ett mervärde för det inspelade avsnittet. Transporttiden från Stockholm var ett problem men är något som går att lösa med god planering. Sist men inte minst skriver Tre Vänner att de absolut skulle rekommendera andra att filma i Ludvika och Dalarna i framtiden.

5:10 Hur ser kommun och näringsliv på produktionen

Det generella intrycket från Ludvika kommun är att det är positivt att det gjordes filminspelning i Dalarna och kommunen. Man tycker att det ger bra förutsättningar för marknadsföring av Ludvika och Dalarna genom uppmärksamhet vid, inte bara, själva inspelningen utan förhoppningsvis även vid dess lansering och framtida spridning på DVD med mera. Ytterligare ett plus är att man fått lov att använda material relaterat till produktionen i sin marknadsföring av Ludvika kommun. Man såg också förutsättningar att visa upp en annan sida av Ludvika och Grängesberg som kanske inte alltid syns i turistbroschyrerna men som ändå har ett värde i form av unika miljöer. Beslutet att satsa på projektet togs mot bakgrund av denna PR. En bidragande orsak var också att Falu kommun nyligen tagit emot Maria Bloms långfilminspelning och man kunde dela med sig av sina erfarenheter och värdet av en stor produktion.

När man som kommun tar emot en filminspelning brukar det dyka upp en hel del frågor om främst det praktiska runt inspelningen, som filminspelningsplatser, boendealternativ och upplåtelse av kommunal mark. Representanter från Ludvika kommun fick hjälpa till med att tipsa om ett urval av lämpliga inspelningsplatser som var specifika för produktionen. Man behövde bland annat hus, gruvor och restauranger att filma på. Vidare behövdes en lokal för casting (urval av statister) samt personal som var med och stöttade under denna casting. Man var också med och tog fram avtal för logi för filmteamet samt för catering under inspelningen. En annan viktig resurs som kommunen tillhandahöll var en kontaktperson som stod som länk mellan filmteamet och kommunen och som kunde hjälpa till med och underlätta då man behövde kommunens resurser under inspelningsprocessen. Det kunde röra sig om att skapa tillgänglighet till den gruvgång där man önskat spela in scener samt förberedelser och återställning av platsen.

Sist men inte minst bidrog Ludvika kommun med en del av finansieringen till projektet i form av en investering i reda pengar.

Ett filmteam är en ganska stor samling personer varför det också blir en hel del logistik runt parkeringar med mera. Ludvika kommun kunde där hjälpa filmteamet med att upplåta plats för parkering för att underlätta arbetet.

Från Ludvika kommuns sida anser man att inspelningen och arbetet runt omkring fungerat mycket smidigt. Castingen av statister blev dock något rörig men vägdes upp av att den blev så pass populär.

Något som inte fungerade lika bra var att det var otydligt vem som skulle betala vad mellan de olika aktörerna från produktionsbolagets sida. Man såg ett bristande ansvarstagande för betalningar till underleverantörer till inspelningen vilket ledde till irritation då dessa underleverantörer fick sina betalningar långt efter angiven förfallodag.

Efter att själva inspelningsfasen slutförts emotser man en förhandsvisning av filmen i Ludvika samt att produktionsbolaget Tre Vänner fullföljer sina åtaganden i enlighet med det avtal som skrivits mellan bolaget och Ludvika kommun. Kommunen upplever en filminspelning som viktig för

självkänslan bland kommuninnevånarna. Något intressant händer som får genomslag i ett större perspektiv och det ses som något stort och spännande att en film spelas in i kommunen. Inspelningen visar även att man som kommun klarar av att genomföra ett filmprojekt. Vidare byggs kompetens lokalt vilket i sin tur kan vara positivt för att attrahera fler projekt av samma eller liknande typ. Detta gäller även för Dalarna i stort där man genom samarbete över kommungränserna kan bli starkare.
Ludvika kommun lämnar till sist dörren öppen för kommande filminspelningar och tycker att det varit en bra erfarenhet.

5:11 TV-produktionen i media
Produktionen av *Den fördömde* har figurerat i media relativt flitigt. Mycket tack vare Rolf Lassgårds medverkan. Lokalpressen har rapporterat om inspelningen i nio förhållandevis långa artiklar samt en lite mindre. I Sveriges Radio har man i de lokala programmen Dalanytt samt Brus och Kompani sänt inslag från inspelningen. Sveriges Television har på sin site för nyhetsprogrammet Gävle Dala också skrivit om produktionen. Utanför länet har man rapporterat i Gefle Dagblad med anledning av att Rolf Lassgård spelat in film i Dalarna. I förhållande till inspelningen av Maria Bloms film *HallåHallå* har de lokala tidningarna rapporterat något mer vad gäller *Den fördömde*. Rapporteringen från inspelningen av *Den fördömde* är precis som i fallet med Maria Bloms film mycket viktig för Dalarna, filmens marknadsföring samt så klart också för de involverade kommunerna. Se bilaga 2 för en sammanställning av medierapporteringen från *Den fördömde*.

5:12 Det lokala marknadsvärdet av produktionen
På samma sätt som resonemanget kring marknadsvärdet av *HallåHallå* i punkt 4:12 uppskattas här marknadsvärdet av *Den Fördömde*.

När avsnitt av en TV-serie visas i TV kan tittarantalet ofta vara stort som t.ex. då de två första fristående avsnitten av *"Den Fördömde"* visades vid jul 2010 i SVT1. Man hade då drygt 1,1 miljoner tittare per sändningstillfälle (avsnitt). Detta blir våra kontakter i uppskattningen av marknadsvärdet.

Hur många gånger exponeras då Ludvika kommun i filmen? Det är, precis som i fallet med *HallåHallå* svårt att säga exakt innan filmen är klar men då serien även utspelar sig på andra orter än Ludvika och Grängesberg har värdet 5 använts.

Reklam i TV4
Räknar vi på marknadsvärdet i förhållande till reklam i TV4 över hela Sverige får vi ett marknadsvärde om 786 500:–. Vi kan även använda oss av multiplikatorn för att film anses ha ett högre kreativt värde eller anseende än vanlig reklamfilm. Vi använder här multiplikatorn 3 istället för 4 eftersom det rör sig om en TV-serie. Det uppskattade marknadsvärdet blir då 2,4 miljoner kronor.

Biografreklam
Skulle man göra motsvarande jämförelse med biografreklam skulle marknadsvärdet uppgå till 3,3Mkr. Använder man multiplikatorn blir marknadsvärdet 9,9Mkr.

Precis som vid uppskattningen av marknadsvärdet för Maria Bloms långfilm får man anse att marknadsvärdet förmodligen blir högre i och med fler kanaler där PR sprids. Till exempel DVD, ytterligare TV-visningar med mera. Noteras bör att rättigheterna till de två första avsnitten av serien sålts av Tre Vänner till BBC vilket medför en extra exponering. Eventuellt kommer då de nya avsnitten också att säljas till BBC vilket alltså skulle sprida exponeringen även utomlands.

6. SLUTSATS OCH ERFARENHETER INFÖR KOMMANDE PRODUKTIONER

Arbetet med de två produktionerna *Den fördömde* samt *HallåHallå* i Dalarna och Falu- och Ludvika kommun har fungerat bra. Det är två professionella filminspelningar som slutförts med gott resultat. Naturligtvis finns ett antal punkter man kan jobba vidare med att förbättra, men totalt sett finns potential för länet att expandera inom filmbranschen.

Positiva erfarenheter

Produktionsbolagen och de som arbetade med produktionerna anser att det fungerade bra i det stora hela. Något som var extra bra är att Film i Dalarna är ett så pass starkt resurscentrum vilket gjorde att man som produktionsbolag kunde få väldigt mycket hjälp därifrån. Avståndet till Stockholm har varit både en fördel och en nackdel. För Memfis som spelade in långfilm i Falun var det ett plus då man kunde korta restiden till produktionen i förhållande till om man filmat i tillexempel Norrland eller Trollhättan. Tre Vänner å sin sida upplevde avståndet till Stockholm som ett minus då det var lång restid till inspelningsplatsen. Detta gjorde att deras kostnader ökade. Här jämför man främst med Stockholm.

Potential finns i de miljöer som finns i Dalarna. Många är unika och lämpar sig väl för film ur ett visuellt hänseende. Naturligtvis betyder det inte att en plats fungerar som inspelningsplats beroende på tillhörande logistik men visst finns det mycket inspelningsplatser i Dalarna. Maria Blom valde inspelningsplats med hänsyn till bland annat detta. Falun är en trevlig stad. Länet i stort verkar vara förhållandevis outforskat i modern filmtid och den vänliga inställningen gentemot produktionerna i länet ökar oddsen för att fler filmskapare ska börja spana i vår riktning.

Boendekostnaderna var också något lägre i Dalarna vilket naturligtvis var ett plus då en stor del av budgeten läggs på den posten. Här spelade kommunernas arbete in då man hjälpte till med att få till bra priser för filmteamens boende. Båda bolagen tycker att stödet från kommunerna och städerna där de spelat in har varit mycket bra. Man har fått hjälp med det man önskat sig. I de fall då perfekta lösningar inte hittats har man kunnat komma med alternativ som fungerat bra. Inspelningsplatsernas ägare har också varit väldigt tillmötesgående och överlag har det varit lättarbetat. Båda bolagen är mycket nöjda med emottagandet hos lokalbefolkningen.

Falu kommun tycker att inspelningen var ett annorlunda och, för dem, nytt och intressant projekt. Ett sätt att profileras och utvecklas som organisation. Man såg också en stark näringslivskoppling då inspelningen involverade ett stort antal lokala människor och företag. Man tror också att filmprojekt kan bidra till att utveckla filmkompetensen i Falun och övriga länet vilket är bra för kommande projekt. Även Ludvika kommun ser positivt på inspelningen av *Den fördömde* och ser värdet av projektet i främst två punkter. PR-värdet av att ha staden och de närliggande miljöerna med i en film samt det mer känslobetonade kapitalet som blivit resultatet av att något stort hänt i bygden.

Mindre positiva erfarenheter

Man upplever från produktionsbolagens sida att det är brist på filmarbetare med professionell erfarenhet. Detta är naturligt då de flesta flyttar till Stockholm eller någon av de andra platser i landet där det spelas in film mer regelbundet. Detsamma gäller många andra branscher, man flyttar helt enkelt till den plats där jobben finns. Detta vägdes dock upp av att hängivna och duktiga praktikanter kunde hjälpa till vid inspelningarna. Det är också positivt i ett längre perspektiv då man helt enkelt bygger upp erfarenhetsnivån i länet. Ett problem som dock finns är att man på Dalarnas medieutbildningar saknar utbildningar för arbetsgivare. Man utbildar bara arbetstagare, i detta fall filmarbetare. En satsning på att även utbilda filmproducenter skulle kunna vara en del av en lösning av problemet.

Kontorslokalerna man fick tillgång till under produktionen av *HallåHallå* var en sak som hade kunnat fungerat betydligt bättre om storleken på lokalerna varit större. Samma lokaler hade inte fungerat vid en större inspelning. Större lokaler är dock något som går att ordna till kommande inspelningar. Ett mer privat boendealternativ till A-funktioner i filmteamen samt skådespelare skulle också vara bra att ordna inför framtida projekt. Det skulle exempelvis kunna vara lägenheter att hyra centralt i Falun för att de hårdast arbetande skall kunna vila ut ordentligt och känna att de bor lite

mer som hemma. Att vara skådespelare eller huvudkreatör i en film är emotionellt belastande och ett bra, lite mer privat, boende gör att man kan vila ut ordentligt.

Vidare anser man, från Memfis sida, att restaurang- och cateringutbudet är något bristfälligt i Falun. Exakt vad man skall göra åt detta är dock svårt att säga då marknaden förmodligen redan är mättad. Men att hålla lite bättre pejl på just verksamheter av den typen inför kommande inspelningar bör lösa problemet.

Den största nackdelen med att filma i Dalarna anser båda bolagen är finansieringen. Det finns inte samma resurser för finansiering av långfilm här som i de större regionerna.

En annan sak som Tre Vänner rapporterat är att det vore bra att ha ett tydligt kartotek över hur det ser ut på olika platser i regionen. Hur detta skulle se ut mer detaljerat kan man naturligtvis diskutera. En miljö kan vara vacker rent visuellt men inte fungera som inspelningsplats av andra praktiskt orienterade anledningar. Arkiv med inspelningsplatser är också en färskvara på många sätt. Speciellt när det gäller mer specifika miljöer som t.ex. villor, gator och torg. Här händer det ofta saker över tid. Man målar om, bygger till, bygger nytt och river. Om ett arkiv av den typ som efterfrågas skulle byggas upp skulle det kanske vara önskvärt att vara relativt generell i presentationen med exempel på arkitektur, typ av skog och vyer med mera i en viss del av länet.

Ett annat register som efterfrågas är ett teknikregister. Dels filmspecifik utrustning som belysning och kamerautrustning och dels teknik som inte är specifik för film utan snarare kan fungera även under filminspelning. Det kan vara allt från skyliftar till elgeneratorer men som fungerar utefter filmbranschens önskemål.

Falu kommun skulle önska sig mer regelbundna möten och briefings med filmteamet under kommande produktioner. Det skulle göra det enklare för dem att stötta projektet genom att man skulle vara mer insatt i arbetet och på så vis, i förväg, kunna förbereda och ta hand om många av de frågor som dyker upp. Arbetet med en filminspelning kan dock ta tvära kast men möten av den typen skulle självklart underlätta arbetet för båda parter.

Vad kan göras inför framtiden

För att etablera en mer permanent filmbransch med regelbundna inspelningar av större format i Dalarna skulle det behövas en organisering av de resurser som redan finns. Detta i kombination med en bättre finansieringsmöjlighet via investeringar från regionen skulle kunna få allt att fungera på ett sätt liknande de större regionerna. Detta behöver inte nödvändigtvis innebära en etablering av ett produktionscentrum i Dalarna av den typ som finns i Luleå och Trollhättan utan skulle kunna fungera på ett snarlikt sätt anpassat för vårt län. Ett regelrätt produktionscentrum hade naturligtvis varit perfekt men det behöver inte stå och falla med en sådan etablering. Fördelen med ett produktionscentrum är att man kan upprätta produktionsavtal som leder till att regionen får en ekonomisk vinst till följd av investeringen. Motkrav kan ställas, som krav på att produktionsbolaget skall spendera minst lika mycket pengar i regionen som produktionscentrat investerat i produktionen (ofta mycket mer) samt att produktionscentrat skall ha del av intäkterna från filmens exploatering efter andelsfördelning. Vidare finns krav på galapremiär i aktuell stad, föreläsningar på skolor och kreditering i för och eftertexter i filmen. I fallet med produktionen av *HallåHallå* och *Den fördömde* har Film i Dalarna redan upprättat avtal med dessa krav men om man skulle få bättre finansieringsmöjligheter via investeringar från regionen skulle omsättningen och antalet produktioner i Dalarna ökas markant med högre avkastning som följd. Intresset finns hos filmbolagen då man, på Film i Dalarna, märkt av ett ökande antal förfrågningar om filminspelningar på senare tid. Dalarna skulle kunna jämföras med Filmpool Nord där den årliga omsättningen ligger på hela 34 miljoner kronor. Detta är naturligtvis mycket bra för regionen i Norrbotten rent ekonomiskt och en väl placerad investering av regionen. Som bonus får man all PR som filminspelningar för med sig.

Vad gäller investering av regionen kan man jämföra hur det i dagsläget ser ut mellan olika kulturella verksamheter i Dalarna. I Landstinget Dalarnas regionala kulturplan för år 2013-2015 kan man få en inblick. Professionell teater, dans- och musikverksamhet får 35,7 miljoner i regionala bidrag.

Museiverksamheten får 18,3 Mkr, Konst- och kulturfrämjande verksamhet 5,6 Mkr, regional arkivverksamhet 1,5 Mkr samt filmkulturell verksamhet 2,9 Mkr[9].

Filminspelningar ger ett mervärde på många plan

Filminspelningar ger liv till en region. Det är intresseväckande med filminspelningar och genererar ett mervärde hos befolkningen. Man sätter i och med större produktioner också platser på kartan vilket ger bra PR och kan leda till en viss ökning av turism. Kanske är det inte många som åker som turister till en stad enbart för att se filmmiljöer men spontana besök av förbipasserande som sett en film är mycket möjliga. Ekonomiskt sett är det fördelaktigt att ta emot produktioner eftersom ganska stora summor spenderas på plats och ökade tillväxtmöjligheter skapas inom de kreativa näringarna men även inom andra branscher som behövs för att utföra en större inspelning. Film och TV är en tillväxtindustri vilken sysselsätter lokala filmarbetare och andra kreatörer. Dessutom går den hand i hand med andra kulturella verksamhetsområden som dataspelsbranschen och musikbranschen vilka båda är etablerade i Dalarna. Kan man få fler och mer regelbundna filmproduktioner i länet leder det helt enkelt till en stärkt region.

Under år 2010 stod de kulturella och kreativa näringarna för 3,3 procent av Sveriges BNP. Detta motsvarade 109 miljarder kronor. Inom de kulturella och kreativa näringarna ökade antalet företag med i genomsnitt 5,4 procent per år mellan 2008 och 2010. Värt att nämna är också att dessa näringar under år 2010 sålde för 285 miljarder kronor i Sverige[10].

Det stora intresset för castingen av statistroller till de båda filmproduktionerna vittnar också om att det finns ett stort intresse för projekt av den här typen i länet.

Både Falu- och Ludvika kommun är totalt sett nöjda med inspelningarna precis som de båda filmbolagen Memfis och Tre Vänner. Vissa saker kan man jobba på att förbättra men det finns goda förutsättningar för fler filminspelningar i länet anser alla parter.

7. BILAGOR

Bilaga 1 – Rapportering om inspelningen av *HallåHallå* i media
Bilaga 2 – Rapportering om inspelningen av *Den fördömde* i media

[9] Landstinget Dalarna. Dalarnas regionala kulturplan 2013–2015, Bilagor – *Kulturen i Dalarna – En enhet av mångfald.*
[10] Volante (2012). *"Kulturella och kreativa näringarna 2012, statistik och jämförelser"*

Bilaga 1

Rapportering om inspelningen av *HallåHallå* i media

Sammanställning av hur inspelningen av *HallåHallå* rapporterats i media. Rapportering kan även ha skett genom ytterligare kanaler.

DALARNAS TIDNINGAR (DT)

2012-12-04
http://www.dt.se/nojekultur/1.5361886-maria-bloms-film-fick-en-kall-avslutning
Artikel, 3 300 tecken, bildspel samt video på 5 minuter.

2012-10-31
http://www.dt.se/nyheter/falun/1.5247706-bloms-film-spelas-in
400 tecken, 1 bild

2012-10-23
http://www.dt.se/nojekultur/1.5219378-maria-blom-en-varm-komedi-
1500 tecken, 1 bild

2012-10-18
http://www.dt.se/nojekultur/1.5202009-blom-far-filmpengar-av-falu-kommun
1500 tecken, 1 bild

2012-09-03
http://www.dt.se/nojekultur/1.5055517-rusning-for-filmroller
3500 tecken, 3 bilder

2012-08-31
http://www.dt.se/nojekultur/1.5049069-maria-blom-spelar-in-i-falun
400 tecken, 1 bild

DALADEMOKRATEN

Dalademokraten bytte webpubliceringssystem vid årsskiftet varför det ej finns länkar till samtliga artiklar.

2012-12-04
http://dalademokraten.se/2012/12/04/har-spelas-slutscenerna-i-maria-bloms-falun-film-in/
3000 tecken, 2 bilder

2012-10-24
Artikel om ca 1000 tecken samt 1 bild

SVERIGES RADIO

2012–12–24
http://sverigesradio.se/sida/avsnitt/128178?programid=2960
Inte direkt filminspelningen men filmen omnämns i programmet.
Program: Musikmagasinet

2012–10–25
http://sverigesradio.se/sida/gruppsida.aspx?programid=2812&grupp=18651%20&artikel=5323520
Maria Blom berättar om inspelningen av "HallåHallå"
Program: Brus och Kompani

2012–08–29
http://sverigesradio.se/sida/gruppsida.aspx?programid=2812&grupp=18651%20&artikel=5250178
Om filmen, casting av statister med mera.
Program: Brus och Kompani

2012–08–29
http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=161&artikel=5250227
Maria berättar om den kommande filminspelningen
Program: Dalanytt

2012–12–04
http://sverigesradio.se/sida/gruppsida.aspx?programid=2818&grupp=18650%20&artikel=5368859
Program: Tolvåtie

SVERIGES TELEVISION (SVT)

2012–12–04
http://www.svt.se/nyhetsklipp/regionalt/gavledala/article890961.svt
2 minuter
Program: Gävle Dala

ÖVRIG MEDIA

SF Bio
http://www.sf.se/filmer/Hallahalla/
Grundinformation om den kommande filmen

2012–10–30
http://www.sf.se/nyheter/2012/10/1030Maria–Blom–tillbaka–i–Dalarna/?city=FN
Nyhet om Maria Bloms nya film.

Moviezine.se
http://www.moviezine.se/artikel/13678–titeln–osar–av–en–glad–osakerhet
Artikel om filmen. 2 bilder.

www.stagepool.com
2012–08–28
http://sv.stagepool.com/skadespelerska/56577/tjejer_5_9_ar_sokes_till_maria_bloms_nya_langfilm
Notis om statister till filminspelningen.

Filmdelta – www.filmdelta.se
2012–10–23
http://www.filmdelta.se/nyhet/8359/maria_blom_tillbaka_i_dalarna_med_nya_langfilmen_hallahalla/
Artikel om den kommande filmen.

Hufvudstadsbladet (Finland)
2012–12–10
http://hbl.fi/kultur/2012–12–10/maria–sid–spelar–stor–roll–i–svenska–filmen–hallahalla
Artikel om Maria Sid som har huvudrollen i HallåHallå. Publicerad i Finlands ledande dagstidning på svenska.
6800 tecken, 1 bild

TV4
2012–12–04
http://www.tv4play.se/program/nyheterna–dalarna?video_id=2246950
ca 1 min
Program: TV4–Play

Svenska Dagbladet
2012–10–23
http://www.svd.se/kultur/maria–blom–filmar–igen_7606386.svd
600 tecken

2013–01–10
http://www.svd.se/kultur/langfilmsdebut–for–david–lindgren_7813988.svd
Om David Lindgrens långfilmsdebut i Maria Bloms film HallåHallå
800 tecken

2013–07–24
http://www.dn.se/kultur–noje/film–tv/david–lindgren–leder–barnprogram/
Om David Lindgren men hans roll i filmen nämns också.

Onsdag 5 december 2012

KULTUR & NÖJE 5

Maria Bloms film fick en kall avslutning

I bitande kyla filmade Maria Blom de sista scenerna till sin kommande långfilm Hallåhallå i går. Drygt 30 inspelningsdagar är över och det har varit en mycket intensiv tid.

– Man kan säga att vi gjort filmen med kniven på strupen, säger Maria Blom.

"Sugar Man" med på Oscarslista

STOCKHOLM

Sverige har Sugar man har chans på Oscar.

Som en av 15 filmer är den med Fäbodens för bästa dokumentär.

Maria Blom tillsammans med Maria Sid som har huvudrollen i "Hallåhallå".

Så blir Maria Bloms nya film i Falun

FILM

Hallåhallå. Det är namnet på den långfilm som precis har börjat spelas in i Falun.

Manusförfattaren och regissören Maria Blom utlovar många skratt och en och annan tår.

Som DD berättade redan i augusti så gör Maria Blom sin kommande film hemma i Falun.

Det kommer bli en liten filmcirkus som kommer till staden. Eftersom jag bor i Falun tyckte jag det var kul att skriva om något här hemma, så Maria då till DD.

Nu har filminspelningen påbörjats, och nu släpper Blom mer detaljer om filmen.

Titel blir "Hallåhallå", och den beskrivs som en varm komedi om kärlek och uppror i hjärtat av Dalarna.

– Jag hoppas det blir en svängig film full av livstiga karaktärer, många skratt och en och annan tår, säger Blom i ett pressmeddelande.

Handlingen i korthet beskrivs så här: "En gång var det Disa och Laban och deras två barn. Men nu har Disas man skaffat en ny kärlek, medan Disa fastnat i ett liv satt på vänt. Men så dyker en babblande sjubarnspappa från Grycksbo upp på biblioteket. En tiskens patient vaknar till liv på jobbet. Och en ny kampsport kommer till staden. Plötsligt tar livet en annan vändning".

Huvudrollen som Disa kommer spelas av Maria Sid som tidigare setts i "Hotell Gyllene Kronen" och TV-serien "Livet i Fagervik". Övriga roller spelas av bland andra Johan Holmberg, Ann Petren, Calle Jakobsson och Gunilla Nyroos.

Utöver Maria sjalv är drygt 20 personer från Dalarna engagerade i filmproduktionen, utöver lokala entrepenörer. Och Falu kommun har gått in i produktionen med en insats.

"Hallåhallå" har biopremiär i januari 2014.

Jonas Stentäpp

Men så dyker en babblande sjubarnspappa från Grycksbo upp

LD 29/10 -12

Ett kyligt slut

FOTO: STINA RAPP

KULTUR & NÖJE Maria Blom filmade de sista scenerna till sin film Hallåhallå i går i ett kallt och snöigt Falun. DT var på plats vid de små hoppbackarna vid Kvarnberget.

DEL 2 SIDORNA 4-5

FK 5/12 -12

DD NÖJE

Magnum till Rockstad: Falun

FESTIVAL. Totalt lovar Rockstad: Falun 34 band till nästa års festival. Senaste tillskottet är veteranerna Magnum, som slog igenom 1985 med "Just like an arrow" och som i september släppte senaste skivan "Out he 13 th day".

En varmklädd Maria Blom går igenom replikerna med skådespelarna Tina Räborg och Maria Sid inför inspelningen av en av de sista scenerna i kommande långfilmen.
FOTO: JONAS STERNTÄPP

Här spelas slutscenerna i Maria Bloms Falun-film in

WEBB-TV
Se en videoinslag på dalademokraten.se

PÅ PLATS
Nu filmas de sista scenerna till Maria Bloms nya komedi "Hallåhallå!" som spelas in i Falun.
DD var på plats på slutstampen av inspelningarna.

Det är 15 minusgrader. Inbjudan gäster står och frysar medandet huggbackarna vid Kvarnberget tillsammans med Maria Blom, skådespelare och filmteam. Har skall man de sista scenerna till den kommande filmen "Hallåhallå!" igen. En av huggbackarna i backen, och skådespelarna Maria Sid och Tina Räborg spelar tillsammans med Lennart Jönsson, Kaisa Ranheim m.fl.

Filmen görs av Mandis Film i samproduktion med Film i Väst och SVT i samarbete med Film i Dalarna och med stöd av Svenska Filminstitutet.

Vad? En långfilm som spelas in i Falun med premiär i januari 2016
Manus & regi: Maria Blom
Producent: Lars Jönsson
Fotograf: Ari Willey
Medverkande: Maria Sid, Johan Ulvesson, Tina Räborg, Gösta Ngotze, Ann Petrén, Jo

– Vi flyttade fram inspelningen av den här scenen eftersom vi ville ha snö. Vi har varit lite oroliga för att det har varit så varmt, men nu är vädret på vår sida, även om det gärna kan de fått vara lite varmare just idag, konstaterar en gäspande Maria Blom.

Blom, tillsammans med fotografen Ari Willey, regisserar scenen med Maria och Tina flera gånger, och till slut verkar alla repliker och kläbyttningar sitta.

När barnen väl är på plats, och ljuset är rätt, börjar inspelningarna, men en lång dag väntar för teamet som planerar att filma både i dagsljus och på kvällen.

Hur mycket film blir det av en lång inspelningsdag?

– Kanske 3-4 minuter, och det är det faktiskt ganska mycket. Vi har haft 12 dagar till att filma och det är en ganska hård inspelningsperiod, konstaterar Blom.

Hallåhallå! berättar om en varm kärlek och uppror i Falun av Dalarna. Maria Blom och Maria Sid, som spelar huvudrollen som "Dina", tycker att Falun har varit en bra stad att göra långfilm i.

– Folk har varit extrema hjälpsamma, det är så kul att det går så lätt att göra film i Falun. Igår hade vi till exempel hjälp av undertecknade kampsportare, och det vi var på exteriören för att få indrick i hur vi ska skådespelarna, arbete fick vi att känna att vi med mottagande. En slope till avdelning 37? tycker Blom.

– Och folk är positiva, de har inte så bråtom har. Bråtet på affären kan ta sig tid att prata, och jag älskar sättet de pratar på här, fyller Maria Sid i.

Filmen handlar om Dina, vars man Lalban hittat en ny kärlek. Dina fastnar i ett liv på vant, men när en hubbande spåmannagubbe från Grycksbo dyker upp på biblioteket, en älskett patient vaknar till liv på jobbet, och en ny kampsport kommer till stan så tar livet en ny vändning.

Men även om filmen är färdigfilmad så får vi vänta i över ett år med att se det färdiga resultatet. Biopremiären är planerad till januari 2016.

Jonas Sterntäpp
Text:
dd@dalademo.se

FAKTA

Hallåhallå

Vad? En långfilm som spelas in i Falun med premiär januari 2016
Manus & regi: Maria Blom
Producent: Lars Jönsson
Fotograf: Ari Willey
Medverkande: Maria Sid, Johan Ulvesson, Tina Räborg, Gösta Ngotze, Ann Petrén, Jo

Filmen görs av Mandis Film i samproduktion med Film i Väst och SVT i samarbete med Film i Dalarna och med stöd av Svenska Filminstitutet.

Maria Sid och Tina Räborg repeterar scenen vid huggbackarna.

En varmklädd Maria Blom går igenom replikerna med skådespelarna Tina Råborg och Maria Sid inför inspelningen av en av de sista scenerna i kommande långfilmen. FOTO: JONAS STENTÄPP

DD med på filminspelning

NÖJE Under 32 dagar har filmmakaren Maria Blom och resten av filmgänget spelat in kommande komedin "Hallåhallå" i Falun.

På tisdagen spelades de sista scenerna in. DD var på plats under en kall inspelningsdag vid hoppbackarna på Kvarnberget. SID AN 24

DD 5/1 - 12

Bilaga 2

Rapportering om inspelningen av *Den fördömde* i Media

Nedan följer en sammanställning av hur inspelningen av *Den fördömde* rapporterats i media. Rapportering kan även ha skett genom ytterligare kanaler.

DALARNAS TIDNINGAR (DT)

2013–02–20
http://www.dt.se/nojekultur/tv/1.5605475–rolf–lassgard–filmade–i–grangesberg
Artikel om inspelningen, 3 800 tecken, 1 bild, samt video på 2,5 minuter.

2013–02–18
http://www.dt.se/nojekultur/tv/1.5596262–tagning–1–pa–selmas
Artikel om inspelningen, 2500 tecken, 1 bild

2013–02–05
http://www.dt.se/nojekultur/1.5555021–satsar–250–000–pa–den–fordomde
Artikel om Ludvika kommuns finansiering av filmen.
1500 tecken, 1 bild

2013–02–04
http://www.dt.se/nyheter/ludvika/1.5549623–kommunen–bidrar–till–kommande–tv–inspelning
Artikel om Film i Dalarna och Ludvika kommuns stöd för filmprojektet.
1800 tecken, 1 bild.

2013–01–31
http://www.dt.se/nojekultur/1.5538016–rolf–lassgard–ska–filma–i–ludvika
Artikel om att Rolf Lassgård kommer och filmar i Ludvika kommun.
1400 tecken, 1 bild.

2013–01–24
http://www.dt.se/nojekultur/1.5513236–lassgard–upprepar–den–fordomde–
Artikel om att Lassgård spelar i Den fördömde.
700 tecken, 1 bild.

DALADEMOKRATEN

2013–02–20
http://dalademokraten.se/2013/02/20/vad–hittade–lassgard–i–gruvhalet/
Artikel om inspelningen vid den nedlagda gruvan.
3500 tecken, bildspel med 4 bilder.

2013–02–18
http://dalademokraten.se/2013/02/18/inspelning–med–rolf–lassgard–pa–pub–selma/
Artikel om inspelningen på Pub Selma.
3000 tecken, bildspel med 3 bilder.

2013–02–06
http://dalademokraten.se/2013/02/06/rusning–till–casting–for–filminspelning/
Artikel om statistcastingen i Ludvika.
1500 tecken, 2 bilder.

2013–02–05
http://dalademokraten.se/2013/02/05/casting–for–krimserie–i–ludvika/
Artikel om statistcastingen i Ludvika.
3200 tecken, 1 bild.

SVERIGES RADIO

2013–02–19
http://sverigesradio.se/sida/gruppsida.aspx?programid=2812&grupp=18651%20&artikel=5448577
Reportage från inspelningen i Ludvika.
Program: Brus och Kompani

2013–02–19
http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=161&artikel=5448519
Reportage om inspelningen i Ludvika.
Program: Dalanytt

SVERIGES TELEVISION (SVT)

2013–02–06
http://www.svt.se/nyheter/regionalt/gavledala/bli–skadis–med–lassgard
Info i text om castingen i Ludvika.
Program: Gävle Dala

ÖVRIG MEDIA

Gefle Dagblad
2013–02–02
http://gd.se/nyheter/gavle/1.5543656–lassgard–i–nya–avsnitt–av–succeserie
Artikel om att Lassgård spelar in i Ludvika.
1000 tecken, 1 bild.

Inspelning med Rolf Lassgård på pub Selma

LUDVIKA
Filmklappan slogs ihop. Tagning!! Vid 10-tiden igår började produktionsbolaget Tre Vänner inspelningen av tredje avsnittet av kriminal TV-serien "Den fördömde".

Kändis skådespelaren Rolf Lassgård hade minuterna innan sett skynda mellan Grand hotell och pub Tant Selma med producent Jon Nohrstedt.

Lassgård som spelar den komplicerade rollfiguren "kriminalpsykologen Sebastian Bergman" gick med mänset i hand. Han var inte uppladd för att sätteras. Minutschemat under inspelningsdagarna är till för att hållas. Inne i puben väntade 30-talet statister, uppsatsade på måndagsförmiddagen för "en vanlig pubkväll i Ludvika".

Dialogen som spelades in i pubmiljön var mellan Rolf Lassgård och Andrea Edwards i rollen som "Katarina" - ny karaktär som "polischef i Ludvika" i TV-serien. Regin skötte Jörgen Bergman.

– **Vi brukar** prata om "sidor i manus". Idag ska vi spela in fyra sidor, inne och utanför puben här på Kriksgatan. Pubkvällen kanske blir fem minuter i 50-minutersproduktionen, sade Jon Nohrstedt (med familjeband till Smedjebacken Söderbärke).

Några mördade ännu?

– Nej, inga mord första dagen, man får börja lite lungt.

Igår morse hade olika tekniker sett lossa kanske hälften av sex ton grejor ur produktionsbolagets lastbil. Grejor som behövs för tre inspelningsdagar måndag, tisdag och torsdag i Ludvika, omslagen i Grängesberg samt fredagen i Sala.

– Filmatiseringen bygger på karaktärerna ur Michael Hjorth och Hans Rosenfeldts deckare "Lärjungen" och "Det fördömda", men handlingen är fristående. Vi har inget namn på avsnittet ännu.

Fredagen ägnas i princip åt insmälsningsinspelningar hemma hos Rolf och Klara Nyström, vars villa på Rotorvägen hyrs för en dag. På onsdag blir det av till grus miljöer i Grängesberg.

– Med även olika exterörbilder i Ludvika i bagaget kan vi sedan komplettera med interiortagning av i Stockholm. Om fyra veckor ska avsnittet vara färdigspelat.

Anita Carlsson från Film i Dalarna följer inspelningarna och hummade på en stol i puben. "Just det var inte meningen".

– Bara positiva omdömen från statisterna från Ludvika. Grängesberg. Saadalen. Kommentarerna är som ljus musik i mina öron. Kommunen och vi ger produktionen stöd med totalt 400 000 kronor. Dessa pengar och helst lika mycket till ska spenderas i Ludvika. Inspelningen ska gynna orten. Ludvika kommun har dessutom skrivit avtal om att kunna använda bilder från inspelning och färdiga filmen i olika sammanhang.

Ann-Charlotte Jacobsson, var en av 30-talet statister på puben.

– Vi fick skriva på tystnadsplikt. Men så mycket kan jag säga att det var en riktig upplevelse att kunna följa hur film spelas in. Jag skulle inte göra om det igen. En fantastisk måndag.

Bob Ericsson
bob.ericsson@...

Ann-Charlotte Jacobsson, Ludvika, skyndade vid 9-tiden igår morse som en av 30-talet statister till pub Tant Selmas. Uppstassad till en "utekväll i Ludvika", som vi får vänta till julen 2013 för att få se som ett TV-kriminaldrama.

Rolf Lassgård och Jon Nohrstedt i Handelsbanks hörnet i Ludvika på väg mot inspelningen på pub Tant Selma.
FOTO: BOB ERICSSON

Peter Wahl är Ludvika kommuns kontakt närhelst produktionsbolaget Tre Vänner behöver något för summan 250 000 kr i produktionstöd.

Ett hål in i bergrum under Gudmundberget, efter Bergsmansvägen i Grängesberg, var onsdagsförmiddagen inspelningsplats för TV-serien "Den fördömde". Andréa Edwards och Rolf Lassgård är klara med en tagning och klipper över polis plastbandet som illustrerar en brotts- eller fyndplats i filmen. FOTO: BOO ERICSSON

Regissören Jörgen Bergman, till vänster, går igenom scenen som ska spelas in i bergrummet.

Spelar man som Andréa Edwards "Katarina, polischef i Ludvika" så ska det vara läppstift även ute på filmens brotts- eller fyndplats.

Var det fejkpoliser var det även en fejk kriminaltekniker. Spelad av Martin Lindgren, Ludvika, vars statistroll fick mer skådespelarkaraktär.

Vad hittade Lassgård i gruvhålet?

GRÄNGESBERG
Om det var ett lätta-lik som låg i bergrummet vid Bergslagsbyn i Grängesberg får vi vänta och se tills TV-kriminalserien "Den fördömde" sänds i SVT till julen.

Rolf Lassgård, i rollen som den osympatiske polispsykologen, och Andréa Edwards, i rollen som "Katarina, polischef i Ludvika", lämnade bilen på Bergsmansvägen, passerade den trasiga grinden och gick in i gruvhålet.

Där inne i bergrummet, för cirka 20 år sedan insprängt inte i berget som testanläggning för bergrumslagring av gas, fanns flera fejkpoliser samt statisten Martin Lindgren, Ludvika, i rollen som "kriminaltekniker Brynolf Svenhagen".

Det krävdes 5-6 tagningar mellan klockan 10-11 på onsdagsförmiddagen innan regissören Jörgen Bergman gjorde tummen upp. Scenen vid hålet var fixad. Inspelningsteamet flyttade över till gamla grävlokaler, bland annat nedlagda gruvmatsalen "Mojsen", för inomhusscener.

Grängesbergsdagen under filmarbetet med trevlig avvittet av "Den fördömde" löpte på till synes enligt planerna.

Men handlingen då?

– Alla, statister, Film i Dalarna och alla andra kring dessa inspelningsdagar, har skrivit på tystnadsplikt, säger Anita Carlsson, Film i Dalarna, som följer inspelningarna.

Därför skratter statisten Martin Lindgren och skakar på huvudet över frågan vad för hemskheter han sattes att undersöka där inne i bergrummet framför kameran.

Rolf Lassgård är påpassad mellan tagningarna. Sade han var glad över att ha satt på sig lingkalsongerna (det var minusgrader riktigt gräskalt i Bergslagsbyn, även kallad Knusselbo). Men med en kaffekopp i hand ställde han upp och pratade om sina kriminalroller.

Han har tidigare spelat snälla, rätt så vanliga, polisroller. Som poliskommissarie i Kurt Wallanderfilmer, kriminalassistent Erik Bäckström i "Jägarna", rättskadade polisen Gunvald Larsson i sex Beck-filmer (med Gösta Ekman som Martin Beck) och nu senast rollfiguren som Lars Martin Johansson, chef för riskriminalen, som i TV-serien "En pilgrims död" på hittat lösa Palme-mordet.

I inspelningarna i Ludvika och Grängesberg spelar han rollfiguren polispsykologen – men också psykopaten – Sebastian Bergman.

– Sebastian Bergman är helt olik mina tidigare kriminalare. Han är visserligen kriminalpsykolog, men som människa en gatuka full djävul, säger Rolf Lassgård.

Lassgård spelar alltså rollen av en före detta brillant polispsykolog. Tvåmanin i Thailand tog kärleken och en älskad allt ifrån denne Bergman. I TV-serien har Bergman blivit ett självdestruktivt vrak. Bergmans goda sidor är borta, kvar är bitterhet och sexmissbruk.

Om alla dessa kriminalare, men aldrig någon riktig skurk roll på film, säger Lassgård:

– Ja, jag har nog mest befunnit mig på Den Grå Sidan, inte så mycket skurk.

Han berättar att som Gävlebo och mycket på resa har han tidigare bara sett Ludvikabygden från bil- och tågfönster. Han tycker inspelningen flyter på bra. Fyra veckor är rätt så normalt för det långfilmslånga svenskt.

"Nästa tagning" ljuder en liten högtalare. Och alla utom Lassgård, motspelerskan Andréa Edwards och ett gäng fejkpoliser lär dra sig undan.

Boo Ericsson

Många kom när det var casting för statister i den nya filmen med Rolf Lassgård. Som nummer fyra i kön till Mikaela Berner från produktionsbolaget finns Börje Risberg, Ludvika. FOTO BOO ERICSSON

Rusning till casting för filminspelning...

LUDVIKA

Ett hundratal Ludvikabor hade redan vid 17-snåret i går sökt sig till stadshuset där casting förekom.

Hoppet lever nu några dagar, en vecka, hos många om att bli kontaktad att få en statistroll i kriminalserien Den Fördömde som om 1,5 vecka ska spelas in i Ludvika med Rolf Lassgård i huvudrollen.

Castingen pågick hela onsdagskvällen. Till köande delades ut lappar att fylla i.

Har du egna statistkläder som ingenjör eller blåställsarbetare?

Kan du ställa upp inspelningsdagarna 18-21 februari i Ludvika.

Kan du mot resecersättning ta dig till Sala den 22 februari?

Castingen pågick hela onsdagskvällen i stadshuset i Ludvika. FOTO BOO ERICSSON

En som fyllde i lapp och fick nr 4 i kön in till Mikaela Berner, produktionsbolaget Tre Vänner, var Börje Risberg, Ludvika.

Vad hände under "intervjun"?

– En improvisation. Mikaela ringde upp och sa "var fan har du varit?" sedan fick jag hitta på något...

Besked om statistroll?

– Nej, inte direkt. De skulle höra av sig.

Mikaela Berner sade att det kan hända mitt under inspelningen att repliker kan behövas även av icke skådespelare.

– Några statistroller blir faktiskt ratt så ansvarsfulla.

Boo Ericsson

UTBILDNING
UTVECKL
UTMANING
abbindustrigymnasium
0240-59 13 40
Fredsgatan 27, Ludvi

DD 7/2 2013

Så här upp in var Ann-Charlotte Jakobsson efter samtalet med Michaela Berner.

FOTO: PETER ONELÖW

Långa köer för att få tv-roller

Efter att det var fullt i sessionssalen var det några som satte sig i trappan för att fylla in intervjuerna.

LUDVIKA

Många Västerbergslagsbor sökte sig i går till Ludvika stadshus för att anmäla sitt intresse för att medverka som statist i tv produktionen Den fördömde med bland andra Rolf Lassgård.

Drygt hundra vuxna och barn kom till Ludvika stadshus och det var fler än produktionsbolaget hade räknat med.

Två nya säsonger av kriminalserien Den fördömde ska det bli och den första delen spelas delvis in i Ludvika någon gång 14–22 februari. I Ludvika handlar det om en till tvåspelningsdagar och är hyld produktionsbolaget Tre vänner in till casting (rollbesättning) för att 30 nya statistroller.

Kvinnor och män 18–60 år och barn 8–11 år bjöds in till stadshuset och hade inom sessionssalen fyllt till sista plats och hålls öppna till ringande tjugotvåtiden upp till salen. Och redan vid 17.20 tillåts tränade man stängas en tredjedelen in till stadshuset eftersom det inte gick att ta emot fler intresserade.

Bibeje Bisberg i samtal med Michaela Berner som hade att fullt jobb i gå med att intervjua alla intresserade.

De som nu hade turen att få komma in fick först fylla en blankett med personuppgifter som bilder, yrke, längd och tidigare erfarenhet. Efteråt blev en efter en inkallade till rum där statistfrån av Michaela Berner bedöm sig. Hon ställde ett antal frågor utifrån uppgifterna på blanketterna och i en del fall spelades en kortare upp. Detsamma blev samtliga fotograferade.

– Intressant att se hur det gic till. Jag har ju aldrig varit med om något sådant här och det är ju kul när det händer något i Ludvika, tyckte Ann-Charlotte Jakobsson.

Bibeje Bisberg var en av de första som kallades in till Michael Berner.

– Hon gjorde lite research och sen fick jag spela upp en liten kort scen i kontrollerad miljö. Det kändes bra.

Trion Lisbeth Persson, Sofia Gustavsson och Lena Gerlsby satt i sessionssalen och fyllde i sina blanketter och allvarligt optimistiska vad gäller möjligheten att få vara med i Den fördömde.

– Vilar det lite på skicklighet, funderade Lisbeth.

Hon berättade också att hon i unga år var med i Bilsbergsteatern.

– Nej, det kunna vi Lassgård, sa hon bestämt.

Frank Ellstedt

Inne i berggrunnen hade ett vikhärdt brutits. Rolf Lassgård och Andrea Edwards spelade de ledande rollerna i den här scenen.

Lassgård på plats i gruvliga miljön

GRÄNGESBERG
Kriminaltekniker Brynolf Svenhagen har anlitats förr i serien. Men då hette han inte som nu, Martin Lindgren. Snurrigt?

Nja, inte direkt.

Pensionären från Ludvika fick nämligen agera kriminaltekniker för en dag när tv-serien Den fördömde spelades in i Grängesbergs gruvmiljö.

– Skitkul, sommerade den tidigare bankmannen, som därmed fick göra skådespelardebut som 65-åring och det med en stjärna som Rolf Lassgård vid sin sida.

– Men skriv nu för allt i världen inte att jag var skådis i dag. Jag har på sin höjd agerat lite framför kameran, sa Martin och log gott.

Han nöjt i vilket fall i fullt drag av sin dag som tillfällig kriminaltekniker.

– Väldigt fascinerande att se hur en filminspelning går till och dessutom få vara en del av den.

Dagen började med tagningar i "Krumelur-backen" och den tunnel sprängd in i berget som skulle bli ett gatuläger en gång i tiden.

Där inne i mörkret hade det skett ett brott.

Vad är oklart och beskedet om det får vi tillmötesgå vänta på tills avsnittet av Den fördömde sänds vid julrid. Men blå vita avspärrningsband, flera uniformerade poliser och en polisbil gav besked om att något hänt.

Det var då han dök upp, rättspsykologen Sebastian Bergman i Rolf Lassgårds ständiga gestalt.

Tillsammans med Andrea Edwards, som spelar Ludvikas polischef, stegade de i tagning efter tagning in mot tunnelöppningen för att se vad som skett där inne i mörkret.

– Han är en sällsynt vresig typ och inte alltid så lätt att ha att göra med, sa Lassgård i en kort paus om sin rollfigur.

På frågan om vad han visste om den rakt han nu spelar in film i blev svaret från Grängesbornde Rolf Lassgård.

– Jag har åkt igenom här några gånger, det är väl allt. Men ofta tenor jag längs med i Sverige så det kan vara kul att åka tvärbanan också.

Lassgård har spelat in både långfilmer och tv-filmer och konstaterade att de bägna filmerna ungefär en månad i snapslägen film medan den nu handlade om 20-25 dagar för de tv 90-minutersavsnitten av Den fördömde som nu ska produceras.

På väg till inspelningarna stötte tidningens utsände på Tomas Laustiola, behörforsaren som bott i Sverige i 35 år och gjort massor av film.

– Jag har rollen som kriminalkommissarie Torkel Höglund, förklarade Laustiola, som nyligen deltog i Maria Blooms senaste film, inspelad i Falunrakten.

Thomas Mäsström från företaget TS Assistans var dressad som polis och stod på post vid gränden till berggrunnen.

– Uniformerna kan man hyra direkt av polisen men den nålade bilen tillhör ett företag som köpt in den från polisen i Jönköping. Det var den gäst som humöbil. Men det är hårda regler från polisen för att få köpa en nålad bil, upplyste Thomas Mäsström.

Eftermiddagens filmning av fortsatte inne på gruvområdet och inne i den gamla gruvverkstaden. Mojen fick skådespelare och filmarbetare värma sig från den vresiga kylan och få lite catering-mat.

Eftersom gruvhissarna är borta ur Centralschakten måste kompletterande hissningar göras vid Silja silvergruva.

Torsdag är sista filmdag i Ludvika.

– Vi ska ta en del uppmärksamheter på stan, sedan är vi klara, upplyste produktionsledaren Halvard Wallbäm.

Fotnot: Premiärdatum för de två nya avsnitten av Den fördömde är inte av SVT i pdbolgen.

TEXT
Torbjörn Svensson
torbjorn.svensson@dalt.se

FOTO
Peter Olhsson
peter.olhsson@dalt.se

TV
Läs mer TV på dt.se
Se bolag från filminspelningen.

NLT

Tisdag 19 februari 2013

De första scenerna i Den fördömde var förlagda till puben Tant Selmas. Johan Stolpe i produktionsbolaget Tre Vänner höll i skylten. FOTO: PETER OHLSSON

Första tagningarna gjordes på puben

LUDVIKA

Nej då, det var inte som en kritisk förbipasserande Ludvikabo undrade: om det var ett slags skyddsrum?

Bakom de noggrant uppsatta becksvarta skynkena vid puben Tant Selmas i centrala Ludvika inleddes på måndagsmorgonen nämligen inspelningen av en ny tv-film i serien "Den fördömde" med kände Rolf Lassgård i huvudrollen.

– Under det första passet var det bara inomhusscener, upplyste Johan Stolpe, som assisterade platschefen från produktionsbolaget Tre Vänner.

Vid det andra inspelningspasset förflyttades scenariot utomhus till olika platser i centrala Ludvika.

Producenten Jon Nohrstedt och Anita Carlsson från Film i Dalarna hade bjudits in till kommunfullmäktige på måndagskvällen för att berätta om projektet och vad Film i Dalarna och Ludvika kommun kan få för valuta av de 400 000 kronor man satsar i produktionen.

– **Kravet vi haft** är att pengarna till fullo ska hamna på inspelningsområdet, i det här fallet Ludvika, sa Anita Carlsson och hoppades att bygden på olika sätt ska kunna få tillbaka två gånger de satsade pengarna.

– Vi kommer att ta reda på hur det gick och redovisa det för er.

Jon Nohrstedt sammanfattade den första inspelningsdagen:

– Det har gått bra så här långt och just nu filmas de sista scenerna för i dag. Det är alltid nervöst att komma till en ny plats och filma. Vi fick väldigt bra respons på vår casting av statister för en tid sedan och i dag har det varit ett 15-tal i gång under de första tagningarna.

I dag blir det tagningar i polishuset och i en privatvilla i Ludvika.

I morgon, onsdag, fortsätter filmandet på gruvområdet i Grängesberg.

– Det finns inga gruvhissar kvar i Grängesberg så hissscenerna gör vi i Sala silvergruva i stället och klipper ihop med tagningarna från Grängesberg, förklarade Jon Nohrstedt.

Han hann också berätta att Rolf Lassgård är en populär skådespelare i Tyskland, därav intresset från tyska tv-bolaget ZDFE att delta i produktionen.

Harri Stenmjung
Torbjörn Svensson

FAKTA

Den fördömde

Filmatiseringen bygger på karaktärerna ur Michael Hjorths och Hans Rosenfeldts deckare Lärjungen och Det Fördolda.

Rolf Lassgård spelar rättspsykologen Sebastian Bergman, som åker runt i Sverige och löser våldsbrott.

Produktionsbolaget Tre Vänner samproducerar med Sveriges Television och tyska tv-bolaget ZDFE. För regin står Jörgen Bergmark (Ludvikainspelningarna) och Leif Magnusson.

Serien spelas in i två 90-minutersavsnitt, det första i Ludvika, Sala och Stockholm, och beräknas få premiär i SVT under julen i år.

DEL 2 – DALAKOMMUNERS BEREDSKAP VID FILMINSPELNING

Enkätundersökning och intervjuer med 13 respektive 9 kommuner i Dalarna om deras inställning till och beredskap inför att ta emot en större filminspelning

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. METOD 47–48
1:1 – Enkät 47
1:2 – Intervju 47
1:3 – Reflektion 48

2. REDOVISNING 48–50
2:1 – Samanfattning enkät 48
2:1 – Samanfattning intervju 49
– Effekter av fiminspelning 49
– Ömsesidig nytta och samarbete 49
– Andra kommunala satsningar 50
– Erfarenhet av större evenemang och inspelningar 50
– Gör förfrågningar tillgängliga 50
2:3 – Intervjuer 51–64
2.3.1 Avesta – Lars Enoksson, näringslivssekreterare 51
2.3.2 Borlänge – Åsa Nylén, projektledare, och Lena Hammar, evenemangs och företagslots 52
2.3.3 Gagnefs – Ingegerd Lindfors, företagslots 54
2.3.4 Hedemora – Annika Strand, kommunchef 55
2.3.5 Leksand – Per Strid, näringslivschef 56
2.3.6 Malung–Sälen – Maggie Grundén, näringslivschef 58
2.3.7 Mora – Niclas Larsson, tf näringslivschef 60
2.3.8 Orsa – Joakim Larsson, näringslivschef 61
2.3.9Rättvik – Helena Back, näringslivsutvecklare 63

3. BILAGOR 65–74
Bilaga 1 – Rapportering om inspelningen av *HallåHallå* i media 65
Bilaga 2 – Rapportering om inspelningen av *Den fördömde* i media 73

METOD

För att ta reda på kommunernas beredskap och inställning till att ta emot en filmproduktion genomfördes dels en digital enkätundersökning[11] av kvantitativ art, dels en muntlig intervju[12] utifrån ett antal frågeställningar av kvalitativ art. Både enkät och intervjufrågor togs fram i samråd med Anita Carlsson och Daniel Wallentin på Film i Dalarna, samt Andreas Tinnerholm på Fasanfilm som gjorde utvärderingen av inspelningarna i Falun respektive Ludvika. Andra undersökningar angående filmproduktioner och utfall användes som utgångspunkt.

1.1 ENKÄT

Enkäten var av kvantitativ art för att få en överblick över kommunernas kapacitet vad gäller kost. logi, miljöer och personalresurser (som filmarbetare och hantverkare, samt skolor från vilka man kan ta emot praktikanter) och rekreationsmöjligheter.

Avgränsningar i frågorna som gäller antal bäddar, restaurangplatser etc. har gjorts utifrån tanken om att ett filmteam on location sällan består av fler än 50 personer. Avgränsningarna i frågorna som gäller olika typer av hantverkare och filmarbetare har gjorts utifrån de vanligast förekommande under en lokal filminspelning (med undantag för producent, regissör, manusförfattare och liknande positioner). Avgränsningarna i speciella platser har gjorts utifrån de vanligast förekommande i Dalarna. Avgränsningar i media innebar uteslutande av radiokanaler, eftersom det var svårt att hitta relevanta lokalradiokanaler förutom den statliga. Där svarsalternativen bestått av fasta begrepp/titlar har möjligheten att fylla på med fritext funnits.

Enkäten skickades ut via e-postformulär till näringslivschefer/andra ansvariga på respektive kommuns näringslivskontor – även till Ludvika och Falun som redan tagit emot filminspelningar.

12 kommuner svarade på enkäten. En sammanställning finns i denna rapport, hela enkätresultatet finns som excel-fil[13].

1.2 INTERVJU

Ett underlag med frågor om vilka möjligheter man hade och vilka möjligheter man såg i att ta emot en filminspelning, både under och efter produktionen, skickades ut till samtliga som svarat på enkäten. Därefter genomfördes intervju per telefon eller personligt möte med dem som bokade tid (Ludvika och Falun var redan från början undantagna intervjun eftersom deras utvärdering finns i del 1).

Utifrån anteckningar förda under intervjuerna skrevs sedan en text för varje kommun, med intervjuarens egna tillägg i respektive första stycke om kommunens huvudnäringar, naturtyper och eventuella turistmål och evenemang. Varje text speglar i övrigt vad de intervjuade personerna sagt, och samtliga intervjuade har fått ta del av texterna för kännedom och möjlighet att rätta eventuella felaktigheter.

9 kommuner deltog i intervju. En sammanställning finns i denna rapport.

---

11 Se Bilaga 1 Enkät

12 Se Bilaga 2 Intervju

13 Se Bilaga 3 Enkätsvar

1.3 REFLEKTION

Arbetet med undersökningen inleddes i april men kom inte igång på allvar förrän i maj. Detta var inte det mest ultimata med tanke på de stundande till semestrarna, och att de som arbetar på kommunen hade lite tid över då de hade fullt upp med att få klart allting innan semestrarna börjar och sommarsäsongen drar igång. Detta ledde till att det tog längre än beräknat att få in alla svar. Augusti visade sig vara en betydligt bättre månad för en enkät och intervjuer, eftersom aktuella personer inte hunnit boka upp sig inför höstens arbete.

Vid intervjuerna stod det klart att frågeställningarna inte alltid var helt lätta att svara på rakt av, något som inte heller varit tanken – de skulle utgöra en utgångspunkt för diskussion. Dock blev frågorna ibland tankemässigt begränsande snarare än igångsättande. Det var också svårt för de tillfrågade att svara på mer konkreta frågor om möjligheter, önskemål etc., eftersom det beror så mycket på vad det är för typ av filmproduktion som skulle vara aktuell, hur ekonomin ser ut för kommunen och vad kommunen jobbar med just då.

Däremot var den muntliga intervjudelen ett bra komplement till enkäten, både så till vida att de intervjuade kunde berätta mer om fritextupplysningarna, samt ge en bättre bild av hur insatt man är i filmbranschen och hur man tänker om film ur en näringslivssynpunkt. Det hade förmodligen inte framkommit lika väl i en skriftlig redogörelse för hur man tänker.

2. REDOVISNING

2.1 SAMMANFATTNING ENKÄT

De flesta kommuner klarar av att ta emot större team vad gäller kost och logi, och många kommuner har tågförbindelser (samtliga har bussförbindelser). Rekreationsmöjligheter av olika slag – uteställen, idrottsanläggningar, kultur – erbjuds på samtliga orter i varierande utsträckning. Tre kommuner har kemtvätt, och hyrbilsfirmor finns i åtta kommuner.

Hantverkare och underleverantörer som kan vara aktuella för en filminspelning finns i de flesta kommuner. Om man söker praktikanter så finns byggymnasium på de flesta huvudorter, medan det finns färre gymnasium med inriktning mot IT, media, el och estet. En folkhögskola med bildproduktion finns i Avesta, därutöver tre stycken med dramainriktning.

Lokaler är det varierad tillgång på, dock finns inspelningslokaler för professionellt bruk på en handfull orter. Ljud- och ljustekniker finns på flertalet orter, vilket delvis förklaras av företaget Starlight AB som tillhandahåller ljus och ljud för konserter och annat och som finns på ett par orter. Enstaka filmarbetare finns annars utspridda i länet (observera att kommunanställda inte alltid har kännedom om alla filmarbetare i kommunen).

De flesta kommuner har polisstationer, landningsplats för helikopter, småbåtshamnar och ambulansstationer. Det finns några mindre flygplatser och ett par militära anläggningar, samt en fjällräddningsstation.

Bland de speciella miljöer som angetts är det skog, ängsmark, vattendrag och sjöar som dominerar på natursidan. Bebyggelse finns från alla tider sedan 1700-talet, däribland fäbodar och

industribebyggelse, nedlagd såväl som i drift. Därutöver kan man hitta nedlagda stenbrott, klippväggar, gruvor och grottsystem.

Förutom Svt:s och TV4:s lokalkanaler finns på enstaka orter egen lokal-tv. Dala-Demokraten ges ut i hela länet, och Dalarnas Tidningar har särskilda upplagor för fem olika orter med en del 2 som är gemensam för hela länet. Därutöver finns flera reklamfinansierade tidningar som täcker en eller ett par kommuner, någon enstaka större områden.

2.2 SAMMANFATTNING INTERVJU

EFFEKTER AV FILMINSPELNING

Inställning till syftet med att husera en inspelning varierar något mellan kommunerna. Förutom att det kan ge god marknadsföring är det arbetstillfällen som förs på tal, att öka turism och inflyttning genom att kommunen syns på ett positivt sätt (man kan uppskatta vackra miljöer även om de utgör scen för ett mord på film) och att skapa goodwill för kommunen genom bra organisation och medial uppmärksamhet. Dessutom nämner ett par kommuner just invånarna specifikt, att genom en filminspelning stärka självkänslan och att ge invånarna anledning att vara stolta över sin stad eller sin bygd.

Samtliga intervjuade är av åsikten att filmens art har inverkan på om det är bra eller mindre bra för en kommun att synas i filmsammanhang. Så länge själva kommunen framställs i positiv dager är det välkommet med filminspelningar. Flera nämner potentiella scenarion på temat mord och idyll, eller produktioner som drar nytta av den trolska naturen – kanske i medeltids- eller fantasyfilmer, och som genom att visa upp det vackra lockar till turism eller inflyttning. Filmer som framställer kommunen i negativ dager direkt eller indirekt kan dock ge kommunen en stämpel som kan bli svår att göra sig av med, och det vill man inte gärna skaffa sig.

De flesta önskar långsiktiga produktioner. En enstaka scen kanske ger kommunen en liten pr-skjuts just när inspelningen sker och när filmen visas, men möjligheterna att ta vara på en produktion, både under och efter inspelning, ökar om det till exempel handlar om en serie filmer, en tv-serie eller liknande. Då är det också relevant att bygga upp en arbetsgrupp som står beredd när förfrågan om inspelning kommer.

ÖMSESIDIG NYTTA OCH SAMARBETEN

Kommunerna ser möjligheter att skapa arbetstillfällen och för företagare att få in produktplacering eller synas på annat sätt, samt att skapa goodwill för kommunen. Man vill gärna föra dialog på ett tidigt stadium för att på bästa sätt ta vara på de möjligheter, och undanröja de hinder, som uppstår. Det är av stor vikt att produktionen kommer till nytta för kommunen om man ska gå in med reda pengar – det kan sedan handla om att stimulera näringslivet, stärka bygdens självkänsla, skapa turistmål eller något annat.

En fördel med att kommunerna befolkningsmässigt inte är så stora är att de kommunanställda har närmare kontakt med kommunens företags- och kulturliv. De känner till eldsjälar, föreningar,

kulturarbetare och liknande. De vet dessutom hur trakten ser ut rent geografiskt och var de unika miljöerna finns, eller vem som kan svara på detta.

ANDRA KOMMUNALA SATSNINGAR

Ett par kommuner såg möjlighet att direkt koppla ihop enskilda delar av skolan, kulturen och näringslivet med en filminspelning (bland annat nämndes NO-verkstäder och filmkameraoptik samt träindustri). Annars var det svårt att se tydliga möjligheter att integrera andra satsningar i kommunen i arbetet med en filminspelning. Framförallt tyckte många att detta var svårt att svara på eftersom det beror så mycket på filmens art. Också åsikten att enstaka insatser i till exempel skolan inte gav så mycket för kommunen i stort lades fram, liksom att skolvärlden är såpass sluten och beroende av särskilt intresserade och engagerade anställda.

Vidare, när det gäller kulturdelen brukar det i allmänhet kosta pengar, något som då ofta ställs mot andra samhällsfunktioner, oavsett hur viktig roll kulturen spelar för samhället. Här står kommunerna inför utmaningen att utforska möjligheterna till samverkan mellan och ömsesidigt gynnande av näringsliv, kulturliv, välfärd och samhällsfunktioner.

ERFARENHET AV STÖRRE EVENEMANG OCH INSPELNINGAR

Några kommuner har redan erfarenhet av att husera film- och tv-inspelningar medan andra inte kommit i kontakt med filmbranschen på det sättet, åtminstone inga större produktioner. Detta märks på svaren – de erfarna tänker mer i näringslivsbanor medan de mindre erfarna tänker i vidare termer. Flera av de tillfrågade ser dock film som en möjlig näring att satsa på i framtiden.

De flesta kommuner har god erfarenhet av att hantera stora besöksantal och arrangera eller husera större evenemang, trots att orterna i sig inte alltid har särskilt stort invånarantal. Särskilt utpräglade säsongsorter är vana vid stora omställningar i både besöksantal och inriktning på turismen. Det man ska ha i åtanke när man planerar är just turistsäsongerna, där sommaren och särskilt juli är en topp, medan sport- och påsklov innebär högsäsong för skidorterna.

Ett par kommuner har en del negativa erfarenheter av kommersiella medieproduktioner som krävt resurser och hjälp av olika slag men som egentligen inte har gett något i utbyte.

GÖR FÖRFRÅGNINGAR TILLGÄNGLIGA

Ett konkret förslag som lades var att göra inkomna förfrågningar om filminspelningar tillgängliga för kommunerna. På så sätt kan man hålla sig uppdaterad och genast svara på om det är något man kan ta sig an. På sikt, om det blir filminspelningar förlagda till kommunen, kan man också bygga upp ett relevant kontaktnät som man enkelt kan kalla samman när det är dags.

2.3 INTERVJUER

2.3.1 AVESTA KOMMUN – LARS ENOKSSON, NÄRINGSLIVSSEKRETERARE

Centralorten Avesta är en industriort med gamla anor – här har funnits både kopparverk och myntprägling, medan det nu är tillverkning av rostfritt stål som är den största industrin. Det gamla järnverket har med minimal åverkan gjorts om till kulturcentrum och kallas rätt och slätt Verket. Avesta är inte så stor som turistort, vilket märks på antalet hotellbäddar, men det är nära till andra orter och goda järnvägsförbindelser finns hit.

Näringslivssekreterare Lars Enoksson talar om mjuka värden, att bygga stolthet hos kommuninvånarna. För Avesta kommun är det viktigt att anställda bor kvar. För att uppnå denna stolthet arbetar man mycket med att lyfta fram det positiva, hur litet det än må vara – inviga en nybyggd rondell med levande musik och någon lokal förmåga, eller offentligt tacka av ishockeylegender som drar sig tillbaka. Klagomål på snöröjning och gräsklippning får man ändå. Att synas i en film kanske inte ger så mycket pengar tillbaka, men det ger goodwill – kommuninvånarna ser att det händer positiva saker på hemorten och gör dem till ambassadörer som talar väl om orten och kommunen.

Lars Enoksson säger att en filminspelning förstås inte ersätter det vanliga pr-arbetet men att det kan ge mer. Han bygger inga luftslott om långvariga filmproduktioner men om tillfället dyker upp så kommer det att tas tillvara på. Att synas i en film kan medföra att man når målgrupper man i dag inte når.

Det bästa vore om det i filmen och efter inspelningen är klar gick att förstärka sådant som redan finns. Det kan handla om att arrangera pressträffar och pressvisningar på Verket eller rentav Avesta Visentpark[14] som ägs av kommunen. Avesta har också ett par lokala biografer där man har goda

14 Visent är ett oxdjur som också kallas europeisk bison.

möjligheter att ordna premiärvisningar. I kommunen finns många föreningar och driftiga personer som både vill och kan arrangera evenemang av olika slag, något man kan dra nytta av under en filminspelning.

Här har funnits medieprogram på gymnasiet men i och med dessas nedläggning integreras medieämnena i andra program. Det finns dock andra vinklar när det gäller skolan – på Verket håller man NO-verkstäder för grundskolans låg- och mellanstadium, där man till exempel skulle kunna bjuda in en filmfotograf och utforska ämnet optik ur filmsynpunkt. Skolan är förstås sin värld med sin tidsaxel men det finns mycket kunnigt och kompetent skolpersonal som både kan mycket och kan göra mycket.

2.3.2 BORLÄNGE – ÅSA NYLÉN, PROJEKTLEDARE OCH LENA HAMMAR, EVENEMANGS- OCH FÖRETAGSLOTS

Borlänge är en industriort där SSAB och Stora Enso dominerar. Trafikverket ligger här och Högskolan Dalarnas teknikutbildningar. Landskapet blandar natur såsom insjöskärgård, grottor och mindre berg med historiska arv i form av bygdegårdar och nedlagda bruk och gruvor. Musiken är stor i Borlänge; flera större band och artister har börjat sin bana här, och staden Borlänge arrangerar både musikfestival och filmfestival.

Åsa Nylén, projektledare på näringslivet och Lena Hammar, evenemangs- och företagslots, ser många möjligheter ifall en inspelning skulle förläggas här. Förutom kost och logi finns i kommunen flera ljud- och ljusföretag som kan anlitas i produktionen, därtill andra små och stora företag samt högskolans medieutbildningar (som är förlagda till grannstaden Falun, endast två mil bort).

Att få en filminspelning till kommunen skulle först och främst handla om kommunens pr-arbete, marknadsföring och att satsa på kulturella näringar. Man satsar redan på kreativa näringar i samarbete med grannkommunen Falun. Hittills har Borlänge inte satsat på filmproduktion, men detta samarbete kan öppna för möjligheter, liksom att det öppnar för etablering av nya branscher om produktioner förläggs hit. Om filmbranschen börjar leta nya inspelningsplatser utanför Trollhättan för att undvika att ständigt använda samma gamla vyer, då skulle Borlänge kunna vara ett alternativ. Kommunen önskar dock inte att bli något sorts centrum för b- och c-film.

En filminspelning kan också vara värdefull ur turismsynpunkt. Det är evenemang och särskilda besöksmål (som Äventyrsgruvan) som lockar, inte Borlänge i sig. Att skapa till exempel vandringar i filmens fotspår skulle kunna vara något att satsa på. När det gäller tillverkning med inspiration från en filminspelning kan kommunen inte dra igång något själva, men kan ha filmproduktionen i åtanke när de träffar företag som sysslar med just tillverkning.

För Borlängebon som sådan handlar det också om inspiration, och om stolthet hos individen. På etablerade filmorter kanske den stoltheten inte längre finns, medan den här kan växa. Här finns eldsjälar och starka ideella krafter, som motorpersonligheter inom till exempel dragracing och veteranfordon – med några sms kan man skrapa ihop uppemot 2 000 personer till ett event.

Om satsningar ska göras i en filmproduktion av kommun och näringsliv behövs en tydlig dialog. När tv-produktionen *Gladiatorerna* genomfördes förväntades att teamet skulle få bo gratis och att kommunen skulle stå för kringkostnader, men om lokala företag och kommunen ska satsa pengar eller andra resurser i produktionen måste de själva få ut något av samarbetet. Marknadsföring är en viktig del av det hela, och det krävs en projektledare som driver det hela på rätt sätt. Åsa Nylén och Lena Hammar är dem man först ska ta kontakt med, som har kontakter med kreativa näringar och känner till vilka evenemangsbidrag som kan sökas.

2.3.3 GAGNEF – INGEGERD LINDFORS, FÖRETAGSLOTS

Gagnef är kommunen där naturen står i centrum. Här finns många geologiska naturvärden, unika dalgångar med speciell växtlighet, och inte minst Älvmötet där Österdalälven och Västerdalälven går samman i Dalälven. Gagnef är inte i första hand en turistort och har därför få möjligheter till mat och logi för större sällskap, men närheten till Borlänge (två mil bort) öppnar för samarbeten inom området snarare än att kommungränsen blir ett hinder.

Företagslots Ingegerd Lindfors lyfter fram marknadsföring av orten som ett tungt vägande skäl till att ta emot en filminspelning. Detta kan både påverka besöksstatistik och inflyttning, och om lokala aktörer (från byggbranschen och andra producerande företag) involveras i själva inspelningsarbetet ger det också dem marknadsföring. Både kommun och näringsliv, service och produktion kan ha nytta av en filminspelning – till exempel träindustrin som i händelse av byggbehov både kan få säljmöjligheter och marknadsföring. Film är ofta förknippat med kultur på lokal nivå men det finns fler möjligheter för näringslivet att få marknadsföring genom en film än kulturen.

För Gagnef skulle film vara något helt nytt, varför det skulle kunna föra med sig stora värden inom olika områden. För skolans del skulle det innebära en ögonöppnare för framtida yrkesval, och om filmproduktion får fäste här öppnar det för både utbildning och etablering av filmarbetaryrken i kommunen. Här vore det också bra med samverkan mellan skola och näringsliv, samverkan som bidrar till utveckling och framåtrörelse. Träindustrin kan locka fler om unga genom studiebesök och praktik ser kopplingarna till filmbranschen. I kölvattnet skulle affärsidéer och produkter ingen någonsin tänkt på kunna dyka upp. Det är ur tillfälligheterna som lyckosamma saker föds och blir stora.

Man behöver samla människor i ett tidigt skede för att verkligen kunna dra nytta av en inspelning på orten. Samarbeten med inte bara produktionsbolag utan länskulturen och lokala företag är önskvärt. Gagnef har vana av evenemang i mindre skala och samlar man alla kreativa personer kan det ge upphov till nya idéer – kanske en besökshall med anknytning till filmen, med filmvisning på biograf.

2.3.4 HEDEMORA – ANNIKA STRAND, KOMMUNCHEF

Hedemora är Dalarnas äldsta stad och sägs också vara Dalarnas trädgård med sina många olika miljöer. Den har en bra blandning av små och stora företag, en del större gruv- och metallindustri, ett stort mejeri samt många lantbruk. Staden präglas kulturellt av musik och motorer, och i kommunen finns flera speciella vattenområden. Kommunen jobbar mycket med integration, jämställdhet och hållbarhet.

I Hedemora spelas tv-serien *Farmen* in, och även om produktionen sköter sig själv så är det värdefullt för kommunen att synas i ett positivt sammanhang. Det finns också mycket historia och naturupplevelser kopplat till Hedemora kommun, något som skulle kunna lyftas fram. Självklart beror det på varje enskilt fall och tillfälle hur man kan ta tillvara på dessa, men överlag har Hedemora potential att lyfta fram diverse olika teman. Allt som är positivt för kommunen måste man förstås titta på, och se vilken kompetens man har inom kommunen att ta tillvara på detta.

Kommunchef Annika Strand ser möjligheter för elever på gymnasiet att ha praktik på en inspelning, eller filmintresserade elever överlag. Beroende på tema för filmen går det säkert att integrera andra satsningar i kommunen med en filmproduktion. Dock krävs det att man för en dialog innan och att man är överens när samarbetet inleds. Sådant är alltid viktigt.

2.3.5 LEKSAND – PER STRID, NÄRINGSLIVSCHEF

Leksands kommun är känd för så skilda saker som ishockey, midsommarfirande och Melodifestivalen, och är rik på både natur- och kulturupplevelser. På Siljan går fortfarande ångbåtar sedan 1800-talets slut, och här finns boplatser som är uppemot 10 000 år gamla. Kommunen är ett ställe som sticker ut, där det annorlunda och smala är accepterat och där människor kan leva på sin kultur.

Den öppna attityden bidrar till att gästande evenemang tycker att det är fantastiskt att vara här. Leksand som ort är av storleken mindre, men huserar ändå stora evenemang och kan erbjuda saker som bra boende, mat, infrastruktur och läkartillgänglighet. Man är också bra på att få fram stora publikmassor och stort publikintresse – exempelvis ökar antalet människor i Leksand med 50 procent då Leksands IF spelar ishockey på hemmaplan, vilket sker 25 gånger per år.

Näringslivschef Per Strid ser stora möjligheter när det gäller filminspelningar i kommunen. Det har alltid viss betydelse att orten syns i vissa sammanhang. I Leksand har det gjorts mindre produktioner förut. Under en lång tid hade också Svt sin teckenspråksredaktion här och deras dramaproduktioner involverade näringsliv, kulturen och lokala företag.

Dock spelar det roll vilken typ av film som ska spelas in. Exempel finns där en värmländsk by figurerade i en dokumentärfilm om raggare, en stämpel som sedan fanns kvar i många år efteråt och

inte var helt positiv. En film som åskådliggör kriminalitet och utspelar sig i Leksand kan vara direkt negativt för orten. Om kommunen ska satsa måste det stärka varumärket Leksand.

Efter en filminspelning kan det finnas saker att spinna vidare på. Kvarlämnade kulisser, som i *Millennium*-produktionen, kan till exempel skapa nya besöksmål. Om manuset och filmens karaktär är en del i samhällsdebatten och man har nytta av att samhällsdebatten drar åt ett visst håll kan man skapa sociala sammanhang utifrån detta. Det är förstås inte säkert att det är den effekten producenten tänker sig, och i så fall får man kanske hitta egna resurser och internt kampanjtänk när man utvecklar samarbetet.

Om kommunen ska gå in med medfinansiering krävs tydliga och starka argument. Det kan vara tufft att få loss pengar till den här typen av produktioner eftersom det ofta ställs mot finansiering av till exempel byskolor. När Leksand beslöt att satsa på Melodifestivalen var det ett noga avvägt ställningstagande som bland annat grundade sig på den massmediala uppmärksamheten. Där ser Per Strid hellre att näringslivet utforskar möjligheterna med delfinansiering.

I övrigt har kommunen allt som behövs för att spela in film. Här finns erfarenhet, lokaler och även en del filmarbetare.

2.3.6 MALUNG–SÄLEN – MAGGIE GRUNDÉN, NÄRINGSLIVSCHEF

Malung–Sälens kommun är en av de till ytan största i Dalarnas län, och rankades 2010 som Sveriges tredje bästa turistmål. Här samsas vild och orörd natur med moderna skidanläggningar. Näringslivschef Maggie Grundén ser stora möjligheter med filminspelningar förlagda till kommunen, om bara filmbolagen ser de attraktiva miljöerna kommunen erbjuder.

Kommunen är van vid att arrangera stora event – Dansbandsveckan drar uppemot 50 000 besökare, att jämföra med kommunens invånarantal på dryga 10 000. Det är också en kommun som är van vid att göra stora omställningar på kort tid, från högsäsong inom vintersport till sommaren med hembygdsaktiviteter i mindre skala.

Kommunen har tidigare använt rörlig bild på olika sätt i sin marknadsföring, även om man i år satsat mer på att fysiskt komma ut och träffa människor. Att marknadsföra sig på ett bra sätt, i tydliga kanaler och med den budget man har, kan vara svårt. Samarbeten med produktionsbolag är därför en möjlighet, beroende på hur detta stämmer överens med kommunens satsningar i övrigt.

Det är värdefullt att träffas på ett tidigt stadium, så att man tillsammans kan se över vad som kan göras för att gagna orten och öka attraktionskraften. En filmidé som presenteras på ett tidigt stadium kan här kompletteras/utvecklas med faktakunskaper och introduktion till områden och miljöer som bolaget kanske inte känt till innan.

Det är självklart att filminspelningar ger kommunen goodwill, det innebär status för orten/byn som inspelningen förläggs till inte minst tack vare mediebevakning, och många människor vill besöka platser där filmer blivit inspelade.

Kommunen är duktig på besöksnäring, och som den trendkänsliga bransch besöksnäringen är finns här mycket att ta avstamp ifrån när det gäller att följa upp filminspelningar med andra satsningar i näringslivet – Gustav Vasa har lämnat betydande avtryck inte minst i Sälens historia, det finns många hembygdsgårdar och andra lokala företeelser där man kan etablera nya tjänster och produkter. TV-serier och film kan bidra till att kommersialisera nya produkter.

Alla stora event måste förstås ha en uttalad ansvarsfördelning, och där är Maggie Grundén själv i egenskap av näringslivschef huvudkontakt. Därutöver behöver ett par från kommunen vara sammankopplade med ansvariga på Region Dalarna och Film i Dalarna. Det är viktigt att prata igenom vilka förväntningar man har på varandra, lokala frågor samt att hitta en projektledning. Därutöver är det viktigt med samarbete med människor i kommunen som har koll på till exempel kultur och arkitektur, med vilka man kan sätta ihop en bra arbetsgrupp. Lokala värden är inte enbart lokaler och platser – även personer med specialistkompetens (till exempel lokalhistoriker) kan vara enorma resurser.

När det gäller kommunala satsningar i anslutning till filminspelning ser man helst att de sker med ett helhetsperspektiv. Visst kan man göra enskilda satsningar på till exempel det estetiska programmet, men då gagnas ju enbart just det estetiska programmet och inte skolan i stort, dessutom spelar filmens typ stor roll. Överlag upplevs skolvärlden i dag som ganska snäv, att skolan som helhet är statisk; det handlar mycket om enskilda skolledares beslut och eldsjälars engagemang snarare än om politik. Bättre då om filmsatsningar kan kopplas ihop med mer övergripande arbete där social kompetens, värdskap etc. står i fokus.

2.3.7 MORA – NICLAS LARSSON, TF NÄRINGSLIVSCHEF

Mora är förmodligen mest känt som målet för Vasaloppet, men har liksom flera andra kommuner i Siljansområdet en blandning av välkända turistmål och naturområden. Handeln är den näst största i länet, därutöver är det industri och turism som är huvudnäringarna. Besöksnäringen omsätter en miljard kronor varje år och kommunen arrangerar förutom Vasaloppet flera andra stora evenemang (till exempel Vinterfest).

Att synas i positiva sammanhang, som i en film, är förstås alltid bra, anser tf näringslivschef Niclas Larsson, även om det naturligtvis beror på vad filmen handlar om och hur Mora framställs. Att producera deckarserier med mord i småstadsidyllen Mora skulle vara positivt för kommunen. Eftersom Mora är såpass känt redan skulle enstaka inspelade scener spela en marginell roll.

En smal film kan vara svårt att dra nytta av i det långa loppet, eller utländska enstaka scener. Svenska storproduktioner däremot, med ett tema som människor redan har en relation till (som i fallet *Wallander* eller *Millennium*) skulle passa bättre. En bokserie matas ju dessutom på hela tiden, vilket gör satsningen och därmed utfallet mer långsiktig.

Kommunen har tagit emot flera tv-produktioner såsom *Körslaget*, *Idol*-audition och *Wild Kids*. Där är dock erfarenheten att produktionerna krävt finansiering av olika art utan egentlig motprestation vilket kommunen inte gärna gått med på. Att de väljer Mora är förstås bra, men det kan inte genomföras som isolerade företeelser utan måste sättas i ett större sammanhang och ge avtryck i framtiden.

För näringslivet är det förstås intressant ifall det finns behov av exempelvis nybyggnationer, då jobbtillfällen skulle kunna skapas för ortens leverantörer och företagare. Det skulle också vara värdefullt för till exempel kulturelever att praktisera vid inspelningarna.

Moras kulturskola Miranda arbetar mycket med film, och man ser att i dag kan vem som helst med en smartphone numera göra egna filmer. Här finns en öppning för studiebesök, både av kulturskoleelever och människor i arbetslivet (på kommunen, webbredaktioner, konferensarrangörer etc.), där man kan få med sig tips och knep för att med enkla medel skapa snygga filmer.

Mora är annars en idrottsstad där kulturen inte är så stark, vilket kan innebära att integrera en filminspelning med övriga satsningar kan bli lite svårt. Det finns en spänning mellan kommersiella och kulturella värden och ofta är det pengarna som vinner medan kulturen drar det kortaste strået. Samtidigt skulle en kommun utan kultur bli väldigt fattig. En film kan förstås fortfarande sprida budskapet om Mora som en fantastisk stad.

2.3.8 ORSA – NICLAS LARSSON, NÄRINGSLIVSCHEF

Orsa är en liten kommun befolkningsmässigt, men trots detta en stor turistkommun. Vildmarken finns inpå knuten och kan även upplevas på nära men på tryggt avstånd i Grönklittparken. Orsa arrangerar flera större och mindre evenemang, däribland Vinterfest och Orsayran. Kommunen är också en snösäker kommun, och en av de sydligaste platser där snö alltid brukar finnas på vintern.

Orsa är redan en populär inspelningsort, berättar näringslivschef Niclas Larsson. De två stora Svt–produktionerna *Moraeus med mera* (över 1 miljon tittare) och *Wild Kids* spelas in här på försommaren respektive sensommaren. Produktionsteamen består av 100 personer som förstås bor,

äter och lever i Orsa under produktionsveckorna. De befintliga produktionerna har avtal med Grönklittsgruppen och kan genom dessa få bra pris på boende och annat.

När produktionsbolag tar kontakt är det antingen med näringslivskontoret eller direkt med Grönklittsgruppen, och anledningen till att de stora produktionerna ständigt återkommer är förstås för att det fungerar så bra i alla led. Orsa kommun har nära kontakt med näringslivet vilket innebär snabba puckar och mindre byråkrati. Turistgruppen består av nyckelpersoner från turistorganisationen, besöksanläggningarna, handeln, övriga näringslivet och kommunen, och denna organiserar olika projekt. Kommunen samordnar här också andra delar av kommunen som till exempel servicekontoret.

För företagens del är det produktplacering och arbetstillfällen som är mest värdefullt. Företagen är dock vana vid att tänka i andra banor än just produktplacering när det handlar om att synas i redaktionella sammanhang, delvis på grund av att det är svårt att få in produktplacering i statliga tv–produktioner.

Kommunen kan tänka sig att gå in med pengar i en produktion om man kan se nyttan av det hela, men ofta är det inte rena pengar som behövs. Näringslivskontoret brukar ställa upp med andra typer av resurser, som personal (till exempel roddare och backstagepersonal), personer för research och platsrekognosering, eller hjälp att skaffa fram statister (som 50 hängivna unga artistfans) eller speciell rekvisita (till exempel en rosa Cadillac).

Här finns en eftergymnasial utbildning med turistinriktning, och för dessa elever kan det vara intressant med praktikplatser. Annars är det svårt att svara på hur man kan dra nytta av en filminspelning i skolvärlden. Förutom grundskola och turismutbildningen finns en blomstrande musikskola och en folkhögskola med ekologisk inriktning. Det beror alltså lite på vilken typ av produktion det handlar om.

Det finns alltså inspelningslokaler och filmarbetare i kommunen, vilket i kombination med de goda möjligheterna till kost och logi samt närheten till naturen gör Orsa kommun till en idealisk plats att spela in film på. Det enda man saknar är egentligen storstadsmiljö. Juli månad är högsäsong, varför det kan vara svårt att ordna boende under den perioden.

2.3.9 RÄTTVIK – HELENA BACK, NÄRINGSLIVSUTVECKLARE

Rättvik ligger vid Siljan och turismen är en stor näringsgren. De historiska besöksmålen lockar förstås, med bland annat relativt intakta 1800-talsmiljöer, men också naturen med sin fauna och trolska miljöer. Så finns de modernare varianterna såsom den unika konsertplatsen Dalhalla som inrymts i ett nedlagt kalkbrott, och evenemanget Classic Car Week som drar ca 35 000 besökare till orten Rättvik.

Rättviks kommun är tättbebyggt för att vara landsbygd, berättar Helena Back, näringslivsutvecklare, och kommunen har goda kontakter med näringslivet. Här finns många som är snabba på att haka på nya idéer, och många resurser att utnyttja.

Helena Back vet av erfarenhet hur värdefullt det är för en kommun att synas i media. Om det är en bra produktion med positivt innehåll kan det medföra ökad turism men också ökad inflyttning. Kommunens invånare är stolta över sin bygd och visar gärna upp den – om budskapet och innehållet är vettigt finns goda skäl till att tro att invånarna säkert ställer upp. En spännande historia som utspelas i Rättviksidyllen, i stil med *Morden i Midsomer* eller *Skärgårdsdoktorn*, skulle kunna lyfta fram den gemytliga känslan i byarna.

I händelse av filminspelning vore samarbete mellan kultur och turism önskvärt, liksom med skolor. På landsbygden kan dylika samarbeten ge stora ringar på vattnet. Genom praktikplatser för skolor, föreläsningar, mässor och marknadsföringskampanjer kan man visa upp material från filmen och på så sätt göra reklam för både filmen och kommunen.

Något som skulle kunna figurera i en produktion är naturen och de äldre bebyggelserna (här finns lador med anor från medeltiden, till exempel). Efter produktionen kan detta tas tillvara på i form av visningar och vandringar.

Det vore praktiskt om de förfrågningar som inkommer till Film i Dalarna kunde göras tillgängliga för kommuner. På så sätt kan man hålla sig uppdaterad och genast svara på om det är något man kan ta sig an. På sikt, om det blir filminspelningar förlagda till kommunen, kan man också bygga upp ett relevant kontaktnät som man enkelt kan kalla samman när det är dags.

BILAGA 1. ENKÄTUNDERSÖKNING DALAKOMMUNERS BEREDSKAP FÖR FILMINSPELNINGAR

Resurscentrat Film i Dalarna har märkt av ett ökat antal förfrågningar på långfilminspelningar som vill komma till länet för att spela in sina filmer. Film i Dalarna vill därför undersöka kommunernas beredskap för eventuella filminspelningar, samt kommunernas inställning till att ta emot en filminspelning. En presentation av Film i Dalarna, filmbranschen och samproduktioner ska ha gått ut till alla som deltar i den här enkäten.

Denna enkät är första delen av undersökningen. Den kommer att följas upp med intervju. Svaren kommer sedan att sammanställas och i höst bjuds kommunrepresentanter in till presentation av undersökningen och dess resultat, samt undersökning av redan genomförda inspelningar i länet.

Film i Dalarna står bakom undersökningen som även innefattar utvärdering av inspelningarna av "Den fördömde" i Ludvika och "Hallåhallå" i Falun. Den här delen – enkätundersökning samt intervju med länets näringslivschefer – utförs av Maria Myhr. Har du frågor? Ring 070–279 07 42 eller maila maria.myhr@gmail.se.

Vilken kommun avser enkätsvaren?*

Hur många hotellplatser finns i kommunen?

Frågan avser antal bäddar.

- 0–20
- 21–50
- 50+

Ange gärna hotellens namn.

Hur många vandrarhemsplatser finns i kommunen?

Frågan avser antal bäddar.

- 0–20
- 21–50
- 50+

Ange gärna vandrarhemmens namn.

Hur många stugplatser/lägenhetsplatser finns i kommunen?

Frågan avser antal bäddar.

- 0–20
- 21–50
- 50+

Ange gärna namn på uthyrare.

Finns någon ort som INTE kan erbjuda boende?

Hur många restauranger finns i kommunen?

- 0–5
- 6–10
- 11–15
- 16–20
- 20+

Ange gärna restaurangernas namn och vilken typ av mat som serveras.

Hur många cateringfirmor finns i kommunen?

- 1
- 2–5
- 5+

Hur stor kapacitet har cateringfirmorna?

Hur många klarar man att servera samtidigt? Flera alternativ går att välja.

- Upp till 25
- Upp till 50
- 50+

Ange gärna cateringfirmornas namn och om de endast serverar viss typ av mat.

Finns någon ort som INTE kan erbjuda lagad mat?

Finns möjlighet till specialkost?

- Vegetarisk
- Vegan
- Fläskfri
- Glutenfri
- Laktosfri
- Allergianpassad (skaldjur, ägg, nötter etc)
- Övrigt:

Finns det någon ort som INTE kan erbjuda specialkost?

Lägg till vilka restauranger/cateringfirmor som saknar alternativ, om det är möjligt.

Vilka kommunikationer finns i kommunen?

- Buss
- Tåg
- Rälsbuss
- Taxi
- Övrigt:

Vilka rekreationsmöjligheter finns i kommunen?

Flera alternativ går att välja.

- Bibliotek
- Biograf
- Dansställen
- Gym
- Krogar
- Konserthall/Utescen
- Simhall
- Skidbackar
- Skidspår
- Teater
- Köpcentrum
- Övrigt:

Några rekreationsmöjligheter som inte finns med på listan?

Hur många hyrbilsfirmor finns i kommunen?

- 1
- 2
- 3+

Ange gärna namn på hyrbilsfirmorna.

Vilka hantverkare finns i kommunen?

- Elektriker
- IT–tekniker
- Mekaniker
- Målare
- Skräddare
- Snickare
- Övrigt:

Vilka skolor med yrkesinriktning finns i kommunen?

Ibland går det att ordna praktik för elever/studenter. Estetiska program kan också vara intressanta för statistroller.

- Gymnasium – bygg
- Gymnasium – el
- Gymnasium – IT
- Gymnasium – mediatillval
- Gymnasium – estet (med dramainriktning)

- Yrkeshögskola – bygg
- Yrkeshögskola – el
- Yrkeshögskola – IT
- Högskola – bildproduktion
- Högskola – ljudproduktion
- Folkhögskola – bildproduktion (tv, video, film)
- Folkhögskola – drama/scenisk gestaltning
- Övrigt:

Vilka underleverantörer finns i kommunen?

Antingen försäljning eller uthyrning.

- Byggvaror
- Textilvaror
- Färg/tapet
- Inredning
- Matvaror
- Teknisk utrustning
- El
- Internet
- Second hand – kläder
- Second hand – möbler, inredning
- Övrigt:

Vilka filmarbetare finns på orten?

Film i Dalarna har kontakt med en del, men inte alla. För att läsa mer om yrkena, gå in på www.filmarbetarutbildningen.se.

- Attributör/rekvisitör
- Platschef
- Second assistant director
- Produktionskoordinator
- Postproduktionskoordinator
- Kostymör
- Maskör
- Ljudtekniker
- Belysningsassistent/elass
- Övrigt:

Vilka lokaler finns för uthyrning?

Inspelningslokal/bygglokal behöver vara rejält tilltagna, kontor och sminkrum behöver inte vara så stora.

- Verkstad (scenografibygge)
- Inspelning (t ex tom industrilokal, butikslokal)
- Kontor (skrivbord, internetuppkoppling)
- Smink (med tillgång till toalett, handfat, dusch)
- Kostymförråd
- Förråd för teknik (låsbart)
- Filmstudio (företag eller skolor)
- Övrigt:

Finns kemtvätt i kommunen?

- Ja.
- Nej

Ange gärna namn på kemtvätten.

Vilka lokalmedia verkar i området?

Förutom regional TV/Radio

- Dalademokraten
- Borlänge Tidning (Dalarnas Tidningar)
- Falukuriren (DT)
- Mora Tidning (DT)
- Nya Ludvika Tidning (DT)
- Södra Dalarnes Tidning (DT)
- Annonsbladet Avesta/Norberg
- Annonsbladet Borlänge
- Annonsbladet Falun
- Annonsbladet Hedemora/Säter
- Annonsbladet Ludvika/Smedjebacken
- Annonsbladet Norra
- Bergslagsbladet
- Dalabydgen
- Mitt Dalarna
- Borlänge När–TV
- TV Malung–Sälen
- Dalavision
- Övrigt:

Vilka offentliga instanser finns på området?

Kan vara nyttiga i skarpt läge, men också som inspelningsplatser.

- Sjukhus
- Ambulansstation
- Polisstation
- Räddningsstation heltid
- Räddningsstation deltid
- Fjällräddningsstation
- Flygplats
- Landningsplats för helikopter
- Småbåtshamn
- Militär anläggning
- Övrigt:

Ange gärna på vilka orter respektive instans finns.

På vilka orter i kommunen finns vårdcentral?

Speciella miljöer

Unika miljöer som kan fungera som inspelningsplats

- Medeltida arkitektur
- 1700–talsmiljö
- 1800–talsmiljö
- Tidig 1900–talsmiljö
- 40–talsmiljö
- 50–talsmiljö
- 60–talsmiljö
- 70–talsmiljö
- 80–talsmiljö
- 90–talsmiljö
- Modern arkitektur
- Gruva (i drift)
- Gruva (nedlagd)
- Industri (modern, i drift)
- Industriarv (nedlagd industri)
- Stenbrott (i drift)
- Offentliga konstverk
- Järnväg (knutpunkt, i drift)
- Järnväg (nedlagd)
- Alpinanläggning
- Idrottsanläggning
- Grottsystem
- Stenbrott (nedlagt)
- Dalabebyggelse
- Fäbod
- Vägtunnlar
- Broar
- Vattendrag
- Sjö
- Skog
- Fjäll
- Klippor/bergväggar
- Ängsmark
- Vattenfall
- Övrigt:

Ange gärna platsernas namn eller läge.

Finns bilder och beskrivningar på de platser kommunen vill framhålla?

Bilderna kommer att användas vid presentationen av resultaten av denna undersökning. och kan komma att användas vid förfrågningar från filmbolag. Skicka bilderna i ett separat mail till maria@mariamyhr.se.

Kontaktuppgifter

Du som fyller i enkäten kommer att bli kontaktad för del 2 (intervjudelen). Fyll i namn, telefonnummer och e-post.

Inför intervjudelen – vilka datum och tider passar för intervju?

Intervjun sker på plats eller via telefon – berätta om du föredrar ena sättet framför det andra.

Skicka aldrig lösenord med Google Formulär

Tillhandahålls av

BILAGA 2 – INTERVJUFORMULÄR

För att få en nyanserad bild av vilka möjligheter Dalarnas kommuner har att ta emot filminspelningar, samt kommunernas inställning till detta, genomförs en del av undersökningen i intervjuform. Fundera över frågeställningarna nedan inför intervjun.

Vad får kommunen ut av en filminspelning?

I Sverige har flera filmproduktioner genomförts "lokalt", det vill säga på andra ställen än i Stockholmsregionen eller Trollhättan. Här i Dalarna har vi under det senaste året huserat inspelningen av Maria Bloms "Hallåhallå" i Falun samt inspelningen av tv–filmen "Den fördömde" i Ludvika. Undersökningar av tidigare filminspelningar som genomförts utanför Stockholm/Trollhättan (Wallander-filmerna, Arn-filmerna, Millennium-filmerna, "Jag saknar dig") visar bland annat att:

- Varje av kommunen satsad krona ger 24–92 kr tillbaka enligt rapport från Wallander–inspelningarna i Ystad, beroende på vilken modell man räknar med.
- Inspelningen stärker ortens självbild och bidrar till en mer positiv syn på orten.
- Värdet av produktplacering i film ofta blir högre än värdet av en reklamfilm för samma produkt.

När det gäller kommunens PR-arbete, fundera på:

- Hur mycket pengar lägger kommunen på marknadsföring?
- Vilka kanaler/medium används?
- Vad ser kommunen för värden i att t ex stadsvy syns på film? Att kommunen nämns i eftertexter?

Inställning till filminspelning

Om ett produktionsbolag hör av sig och vill förlägga sin filminspelning till er kommun – hur ställer ni er till detta? Fundera på:

- Vilka möjligheter ser ni?
- Vad skulle ni vilja ni ha ut av en filminspelning på orten?
- Vad tror ni att kommunen kan ta till vara på efter produktionen?
- Vilka satsningar skulle ni kunna göra i själva produktionen? Efter produktionen är klar?
- På vilket sätt skulle ni kunna integrera filmsatsningar med övriga satsningar i kommunen?
- Vad förväntar ni er av produktionsbolaget, Film i Dalarna, Region Dalarna etc?
- Vilka samarbeten skulle ni vilja ni ha?
- Vilka hinder finns?

Projekt och arrangemang med bas i filmproduktionen

I en kommun pågår förstås redan projekt av olika slag. Produktionen "Jag saknar dig" förband sig genom samproduktionsavtalet med kommunen att ge föreläsningar i kommunens skolor, och i Arn-filmernas fotspår dök det upp producenter av vin och vapenreplikor. En filminspelning kan alltså

gynna både utbildning, kultur och näringsliv på orten. Fundera på hur ett samproduktionsavtal kan utformas med tanke på:

- Skola/utbildning
- Lokala kulturnäring
- Filmfestival/kulturfestival
- Visningsfönster och innovativ filmutveckling
- Kommunens kulturarbete
- Jämställdhets-/integrationsarbete och liknande

Ansvarsfrågor, kontaktpersoner

Ett fungerande kontaktnät är oerhört viktigt både före, under och efter filminspelningen. Därför behöver kommunen tydliggöra vem som har hand om vad. Under inspelningen av "Den fördömde" i Ludvika hade kommunen en person som fungerade som spindeln i nätet och skötte kontakt med både produktionsledning och kommun.

- Huvudkontakt/administratör
- Trafikfrågor (avstängning av vägar, parkering, tillfälliga skyltar etc)
- Kontakt med näringsliv
- Kontakt för kommunens information/PR
- Kontakt med kulturlivet
- Kontakt med skolor/utbildningar
- Kontakt med regionalt resurscentrum (Film i Dalarna)

Lokala värden

Ofta väljs lokala inspelningsplatser tack vare ortens specialiteter. I enkätens första del kan man ange vilka speciella miljöer som finns i kommunen. Fundera över vad kommunen har att erbjuda som är svårt att hitta någon annanstans, och/eller vad kommunen vill exponera i filmen. Det kan handla om både kultur, natur och näringsliv. Film i Dalarna tar gärna emot foton och beskrivningar som kan visas upp för intresserade produktionsbolag.

Undersökning om kommuners beredskap inför eventuell filminspelning - sammanställning av enkätsvar

Av Maria Myhr

Sidhänvisning

Avesta 2
Borlänge 6
Gagnef 12
Hedemora 15
Leksand 19
Ludvika 22
Malung-Sälen 25
Mora 29
Orsa 32
Rättvik 36
Säter 39
Älvdalen 41

Anmärkningar

- [-] betyder att ingen uppgift lämnats.
- Vissa poster i excel-dokumentet med enkätsvaren, såsom "Rekreationsmöjligheter" och "Rekreationsmöjligheter som inte fanns med på listan" har i denna sammanställning slagits ihop.

Avesta

Antal hotellplatser	50+
Hotellens namn	Nya Star Hotell Nya Hotellet Stadshotellet Bjurfors Hotell & Konferens Dalagård Brunnbäcks B&B Brunnbäcks Herrgård Jäderholms Bergsmansgård B&B Kolarbo Gård B&B/ Muddus hjortron Prästbacken B&B Ting 1903 B&B
Antal vandrarhemsplatser	50+
Vandrarhemmens namn	Vandrarhem Avesta SVIF Rossgården
Antal stug-/lägenhetsplatser	50+
Uthyrarnas namn	Avesta Turistbyrå Falkuddens Camping & Stugby Sandvikabadets Camping Dalahästens Camping & Stugby Bengtsgård
Ort som inte kan erbjuda boende	-
Antal restauranger	20+
Restaurangernas namn och typ av mat	All sorts mat Svensk husmanskost Grekisk Kinesisk Thailändsk M. fl.
Antal cateringfirmor	5+
Cateringfirmornas kapacitet	-
Cateringfirmornas namn och typ av mat	-
Ort som inte kan erbjuda lagad mat	-
Specialkost	Specialkost Vegetarisk Vegan Fläskfri Glutenfri Laktosfri Allergianpassad (skaldjur, ägg, nötter etc)

Ort som inte kan erbjuda specialkost	
Kommunikationer	Buss (lokalbuss gratis) Tåg Taxi Hovnäs färja
Rekreationsmöjligheter	Bibliotek Biograf Dansställen Gym Krogar Konserthall/Utescen Simhall Skidbackar Skidspår Teater Köpcentrum Speedwaybana 2 ishallar Skatebordpark Sportpark
Antal hyrbilsfirmor	1
Hyrbilsfirmornas namn	Avis
Hantverkare	Elektriker IT-tekniker Mekaniker Målare Skräddare Snickare
Skolor med yrkesinriktning	Gymnasium – bygg Gymnasium – el Gymnasium – IT Gymnasium – mediatillval Gymnasium - estet (med dramainriktning) Folkhögskola - bildproduktion (tv, video, film) Folkhögskola - drama/scenisk gestaltning
Underleverantörer	Byggvaror Textilvaror Färg/tapet Inredning Matvaror Teknisk utrustning El Internet Second hand – kläder Second hand - möbler, inredning

Filmarbetare	Attributör/rekvisitör Second assistant director Produktionskoordinator Postproduktionskoordinator Kostymör Maskör Ljudtekniker Belysningsassistent/elass
Lokaler att hyra	Verkstad (scenografibygge) Inspelning (t ex tom industrilokal, butikslokal) Kontor (skrivbord, internetuppkoppling) Smink (med tillgång till toalett, handfat, dusch) Kostymförråd Förråd för teknik (låsbart) Starlight AB (ljud och ljus)
Kemtvätt	-
Kemtvättens namn	-
Lokalmedia	Dalademokraten Södra Dalarnes Tidning (DT) Annonsbladet Avesta/Norberg Dalabydgen Dalavision Avesta tidning Bergslagsbladet
Offentliga instanser	Sjukhus Ambulansstation Polisstation Räddningsstation heltid Räddningsstation deltid Flygplats Landningsplats för helikopter Småbåtshamn Avesta-Krylbo stationshus Tingshuset
Vårdcentral	-
Speciella miljöer	1700-talsmiljö 1800-talsmiljö Tidig 1900-talsmiljö 40-talsmiljö 50-talsmiljö 60-talsmiljö 70-talsmiljö 80-talsmiljö Modern arkitektur Industri (modern, i drift)

	Industriarv (nedlagd industri) Offentliga konstverk Järnväg (knutpunkt, i drift) Järnväg (nedlagd) Alpinanläggning Idrottsanläggning Dalabebyggelse Broar Vattendrag Sjö Skog Ängsmark
Miljöernas namn eller läge	Gamla Verket (fd Avesta Jernverks norra industriområde som nu är ett interaktivt inlevelsemuseum med årlig konstutställning med samtidskonst). Visentpark Avestaforsens kraftverk
Kontaktuppgifter uppgiftslämnare	Lars Enoksson Näringslivssekreterare 0226-64 50 08 lars.enoksson@avesta.se

Borlänge

Antal hotellplatser	50+
Hotellens namn	Borlänge värdshus 110 bäddar Scandic Hotell, 223 bäddar Quality Hotell Galaxen, 196 bäddar Best Western, Gustaf Wasa, 180 bäddar Romme Alpin, 600+ (öppnade ytterligare platser denna säsong) First Hotell Brage, 190 bäddar Hotell Kupolen, 38 bäddar Hotell Saga, 27 bäddar Active Stay, 190 bäddar Totalt 1079 bäddar
Antal vandrarhemsplatser	50+
Vandrarhemmens namn	Haga Vandrarhem Borlänge Vandrarhem Tyllsnäs Vandrarhem Vassbo Vandrarhem
Antal stug-/lägenhetsplatser	50+
Uthyrarnas namn	Mellsta Camping Tyllsnäs Camping Sifferbo stuguthyrning
Ort som inte kan erbjuda boende	Nej
Antal restauranger	20+
Restaurangernas namn och typ av mat	La Cantina, Italienskt Wild West Agnes Restaurang, Thai 10-talet Pizzerior Coco Thai American Take Away Golden Palace, Kina Khoa Thai China Garden, Kina Haganäs, Broken Dreams, TexMex Stationsgatan1 Bakfickan Scandic Hotell Mathörnan, Galaxen Sportsbar, Galaxen Sushi Lovers Lilla Krogen Restaurang Liljan

	Active Stay Restaurang Dala Indisk Restaurang Lilla Parken Restauran Tzatziki Sportsbar
Antal cateringfirmor	5+
Cateringfirmornas kapacitet	50+
Cateringfirmornas namn och typ av mat	Kök Nyström, Allt Africate, Afrikanskt Catering Companiet Festmakarna Gunilla Stolpe FG Catering&Konferens KMT Mat AB ICA Maxi Haganäs Domnarvsgården
Ort som inte kan erbjuda lagad mat	-
Specialkost	Vegetarisk Vegan Fläskfri Glutenfri Laktosfri Allergianpassad (skaldjur, ägg, nötter etc)
Ort som inte kan erbjuda specialkost	-
Kommunikationer	Buss Tåg Rälsbuss Taxi Flyg
Rekreationsmöjligheter	Bibliotek Biograf Dansställen Gym Krogar Konserthall/Utescen Simhall, äventyrsbad Skidbackar Skidspår Teater Köpcentrum Äventyrsgruvan med djupdykning, isklättring, klättring och vandring. Framtidsmuseeum med planetarium. Jussi Björling Museet

	CTH:s hatt museum Mellsta motions
Antal hyrbilsfirmor	3+
Hyrbilsfirmornas namn	Avis Hertz EuroCar Sixt Statoil OKQ8 Rolf Ericsson bil Rentals4U
Hantverkare	Elektriker IT-tekniker Mekaniker Målare Skräddare Snickare
Skolor med yrkesinriktning	Gymnasium – bygg Gymnasium – el Gymnasium – IT Gymnasium – mediatillval Folkhögskola - drama/scenisk gestaltning Folkhögskola – musik
Underleverantörer	Byggvaror Textilvaror Färg/tapet Inredning Matvaror Teknisk utrustning El Internet Second hand – kläder Second hand – möbler, inredning
Filmarbetare	Attributör/rekvisitör Kostymör Maskör Ljudtekniker Belysningsassistent/elass
Lokaler att hyra	Verkstad (scenografibygge) Inspelning (t ex tom industrilokal, butikslokal) Kontor (skrivbord, internetuppkoppling) Smink (med tillgång till toalett, handfat, dusch) Kostymförråd Förråd för teknik (låsbart)

	Filmstudio (företag eller skolor)
Kemtvätt	Nej
Kemtvättens namn	Bergeå tvätt i Falun
Lokalmedia	Dalademokraten Borlänge Tidning (Dalarnas Tidningar) Annonsbladet Borlänge Dalabydgen Borlänge När-TV Noll2
Offentliga instanser	Sjukhus Ambulansstation Polisstation Räddningsstation heltid Flygplats Landningsplats för helikopter Småbåtshamn Militär anläggning Domnarvets sjukstuga Gylle räddningsstation Dala Airport Rommeheds lägret 1800-tals militäranläggning innan allmän värnplikt Ornäs småbåtshamn Torsångs småbåtshamn
Vårdcentral	Domnarvet Kvarnsveden Gylle Jacobsgårdarna
Speciella miljöer	Medeltida arkitektur 1700-talsmiljö 1800-talsmiljö Tidig 1900-talsmiljö 40-talsmiljö 50-talsmiljö 60-talsmiljö 70-talsmiljö 80-talsmiljö 90-talsmiljö Modern arkitektur Gruva (nedlagd) Industri (modern, i drift) Industriarv (nedlagd industri) Stenbrott (i drift) Stenbrott (nedlagt) Offentliga konstverk

	Järnväg (knutpunkt, i drift) Alpinanläggning Idrottsanläggning Grottsystem Dalabebyggelse Fäbod Broar Vattendrag Sjö Skog Fjäll Klippor/bergväggar Ängsmark
Miljöernas namn eller läge	Medeltid: Ornäsloftet, Torsångs kyrka, Torsångs gammelgård, Valven vid Buskåkers gästgiveri, ev WasaBryggeriets källarvalv, Tunabygdens Gammelgård. 1800 tal: Hushagens bostadsområde (arbetarkaserner), skolhuset vid Tunabygdens gammelgård, Hantverksbyn i centrum, JanErs gården Övre Tjärna, Missionskyrkan i centrum (gotisk katedral), Bergslagsbyn. 1900-40: Stadsdelen Östermalm, Sveatorget upp till Jussi Björlings torg i centrala Blge, Övre Hagalund, G:a brandstationen. 1950 tal:Bullermyren, delar av Kvarnsveden. 1960 tal: Kv Dagny, Tjärna Ängar, Romme hyreshusområde. 1970 tal: Skräddarbacken, Jacobsgårdarna, Lägenhetshuset Ringen. 1980-90 tal: Forsa Centrum, Villa områden runt om i Blge, Forsa, Övre Tjärna. Modern arktitektur: Teknikdalen, Kupolen, Högskolan Nedlagd gruva i Tuna Hästberg (går att gå ner), Idkerberget (endast ovan mark). tenbrott i höjfd med Lerbäcken, Fågelmyra. Offentliga konstverk: Centrum, stadshuset Alpin anl.: Romme Alpin, Nybroberget. Idrottsanl.: Kvarnsvedens IP, Domnarvsvallen(fotboll), Romme IP
Kontaktuppgifter uppgiftslämnare	Åsa Nylén Projektledare 0243-746 11 070-618 55 52 asa.nylen@borlange.se

	Lena Hammar Evenemangs- och företagslots 0243-741 35 lena.hammar@borlange.se

Gagnef

Antal hotellplatser	0-20
Hotellens namn	Dala-Floda Värdshus
Antal vandrarhemsplatser	21-50
Vandrarhemmens namn	Mockfjärdshuset
Antal stug-/lägenhetsplatser	21-50
Uthyrarnas namn	Ratt & Roder Sifferbo Stugby Herrgården Dala-Floda Lövsjö Herrgård
Ort som inte kan erbjuda boende	Nej
Antal restauranger	6-10
Restaurangernas namn och typ av mat	Värdshuset Dala-Floda A la carte matsedel Lunchrestaturanger Älvmötet, Djurås Heakrogen Mockfjärd. Jerusalem Mockfjärd Pönkum Dala-Floda Fänforsens restaurang Pizzerior Gröntuv, Djurås, Mockfjärd Take away Kinamat Djurås
Antal cateringfirmor	2-5
Cateringfirmornas kapacitet	Upp till 20, Upp till 50, 50+
Cateringfirmornas namn och typ av mat	-
Ort som inte kan erbjuda lagad mat	Nej
Specialkost	Vegetarisk Fläskfri Allergianpassad (skaldjur, ägg, nötter etc)
Ort som inte kan erbjuda specialkost	-
Kommunikationer	Buss Tåg
Rekreationsmöjligheter	Bibliotek Biograf Dansställen Gym Skidspår
Antal hyrbilsfirmor	1
Hyrbilsfirmornas namn	Bigero Mockfjärd
Hantverkare	Hantverkare Elektriker

	IT-tekniker Mekaniker Målare Snickare
Skolor med yrkesinriktning	-
Underleverantörer	Byggvaror Textilvaror Färg/tapet Inredning Matvaror Teknisk utrustning El Internet Second hand – kläder Second hand - möbler, inredning
Filmarbetare	-
Lokaler att hyra	Kontor (skrivbord, internetuppkoppling) Smink (med tillgång till toalett, handfat, dusch)
Kemtvätt	Nej
Kemtvättens namn	-
Lokalmedia	Dalademokraten Borlänge Tidning (Dalarnas Tidningar) Falukuriren (DT) Annonsbladet Borlänge Dalabydgen Mitt Dalarna
Offentliga instanser	Sjukhus Flygplats Landningsplats för helikopter
Vårdcentral	-
Speciella miljöer	1800-talsmiljö Tidig 1900-talsmiljö 50-talsmiljö 60-talsmiljö 70-talsmiljö 80-talsmiljö 90-talsmiljö Industri (modern, i drift) Offentliga konstverk Järnväg (nedlagd) Idrottsanläggning Dalabebyggelse Fäbod Broar

	Vattendrag Sjö Skog Klippor/bergväggar Ängsmark
Miljöernas namn eller läge	-
Kontaktuppgifter uppgiftslämnare	Ingegerd Lindfors Företagslots 0241-154 89 070-255 43 00 ingegerd.lindfors@gagnef.se

Hedemora

Antal hotellplatser	50+
Hotellens namn	Dala-Husby hotell och restaurang Garpenbergs slott Hedemora stadshotell Långshyttans Brukshotell
Antal vandrarhemsplatser	50+
Vandrarhemmens namn	Garpgården Fridhem Rosings Panget (Olshyttan) Hälla vandrarhem Vikmanshyttans bed & breakfast Rensbo bed & breakfast.
Antal stug-/lägenhetsplatser	50+
Uthyrarnas namn	Garpgården Kullerbackens logi Norns bruk BRF Tallen Rosings
Ort som inte kan erbjuda boende	Nej
Antal restauranger	20+
Restaurangernas namn och typ av mat	Dala-Husby hotell och restaurang – välrenommerad gourmetrestaurang Akropolis – grekisk En och En Halv kök & bar – plocka i ihop din egen meny Lappens grill – rikskänt för sina stora portioner Leilas gourmetpizza – lyxigare pizzor Restaurang Hyttan – lunchställe med gott om parkeringsplats för bussar och långtradare Café Gabriel Stierncrona – vacker bruksmiljö i Stjärnsund Ett flertal lunchrestauranger, pizzerior och kvällöppna ställen med traditionell meny
Antal cateringfirmor	5+
Cateringfirmornas kapacitet	50+
Cateringfirmornas namn och typ av mat	Haggårdsköket Brukskrogen Vikmanshyttan Dalaros Husby Värdshus Restaurang Hyttan

	LaiLai Takeaway – thailändsk buffé
Ort som inte kan erbjuda lagad mat	Norn
Specialkost	Vegetarisk Vegan Fläskfri Glutenfri Laktosfri Allergianpassad (skaldjur, ägg, nötter etc)
Ort som inte kan erbjuda specialkost	Nej, men förbeställning krävs oftast.
Kommunikationer	Buss Tåg
Rekreationsmöjligheter	Bibliotek Biograf Dansställen Gym Krogar Konserthall/Utescen Simhall Skidbackar Skidspår Teater Köpcentrum Fiske Vandringsleder Ridleder Kanot Cykelleder
Antal hyrbilsfirmor	3+
Hyrbilsfirmornas namn	-
Hantverkare	Elektriker IT-tekniker Mekaniker Målare Snickare Murare
Skolor med yrkesinriktning	Gymnasium – bygg YH bergarbetare
Underleverantörer	Byggvaror Textilvaror Färg/tapet Inredning Matvaror Teknisk utrustning El

	Internet Second hand – kläder Second hand - möbler, inredning
Filmarbetare	Ljudtekniker
Lokaler att hyra	Teaterladan. Det går troligen att få fram samtliga lokaler, det finns både större och mindre lokaler men det finns inget som "står och väntar" för just de här ändamålen.
Kemtvätt	Nej
Kemtvättens namn	Vet ej om det finns.
Lokalmedia	Dalademokraten Södra Dalarnes Tidning (DT) Annonsbladet Hedemora/Säter Dalabydgen Mitt Dalarna Dalavision
Offentliga instanser	Ambulansstation Polisstation Räddningsstation deltid Småbåtshamn
Vårdcentral	Hedemora Långshyttan
Speciella miljöer	Medeltida arkitektur 1700-talsmiljö 1800-talsmiljö Tidig 1900-talsmiljö 40-talsmiljö 50-talsmiljö 60-talsmiljö 70-talsmiljö 80-talsmiljö 90-talsmiljö Gruva (i drift) Gruva (nedlagd) Industri (modern, i drift) Industriarv (nedlagd industri) Järnväg (knutpunkt, i drift) Alpinanläggning Idrottsanläggning Grottsystem Stenbrott (nedlagt) Dalabebyggelse Fäbod Broar Vattendrag

	Sjö Skog Klippor/bergväggar Ängsmark
Miljöernas namn eller läge	Gudsberga klosterruin – finns inte mycket kvar
Kontaktuppgifter uppgiftslämnare	Annika Strand Kommunchef 0225 34160 0703293573 annika.strand@hedemora.se

Leksand

Antal hotellplatser	50+
Hotellens namn	-
Antal vandrarhemsplatser	50+
Vandrarhemmens namn	-
Antal stug-/lägenhetsplatser	50+
Uthyrarnas namn	-
Ort som inte kan erbjuda boende	-
Antal restauranger	20+
Restaurangernas namn och typ av mat	-
Antal cateringfirmor	2-5
Cateringfirmornas kapacitet	-
Cateringfirmornas namn och typ av mat	-
Ort som inte kan erbjuda lagad mat	-
Specialkost	Vegetarisk Vegan Fläskfri Glutenfri Laktosfri Allergianpassad (skaldjur, ägg, nötter etc)
Ort som inte kan erbjuda specialkost	-
Kommunikationer	Buss Tåg Taxi Båt sommartid
Rekreationsmöjligheter	Bibliotek Biograf Dansställen Gym Krogar Konserthall/Utescen Simhall Skidbackar Skidspår Teater Köpcentrum Spa Leksand Sommarland (Marias tillägg)
Antal hyrbilsfirmor	3+

Hyrbilsfirmornas namn	-
Hantverkare	Elektriker IT-tekniker Mekaniker Målare Skräddare Snickare
Skolor med yrkesinriktning	Gymnasium – bygg Gymnasium – mediatillval Gymnasium - estet (med dramainriktning) KY upplevelse, entreprenör
Underleverantörer	Byggvaror Textilvaror Färg/tapet Inredning Matvaror Teknisk utrustning El Internet Second hand – kläder Second hand - möbler, inredning
Filmarbetare	Ljudtekniker Belysningsassistent/elass
Lokaler att hyra	Inspelning (t ex tom industrilokal, butikslokal) Kontor (skrivbord, internetuppkoppling) Smink (med tillgång till toalett, handfat, dusch) Förråd för teknik (låsbart) Filmstudio (företag eller skolor)
Kemtvätt	Nej
Kemtvättens namn	-
Lokalmedia	Falukuriren (DT) Magasinet CC Leksandsbladet
Offentliga instanser	Räddningsstation heltid Flygplats Landningsplats för helikopter Småbåtshamn Vårdcentral
Vårdcentral	-
Speciella miljöer	1700-talsmiljö 1800-talsmiljö Tidig 1900-talsmiljö 40-talsmiljö

	50-talsmiljö 60-talsmiljö 70-talsmiljö 80-talsmiljö Industri (modern, i drift) Industriarv (nedlagd industri) Offentliga konstverk Järnväg (knutpunkt, i drift) Alpinanläggning Idrottsanläggning Dalabebyggelse Fäbod Broar Vattendrag Sjö Skog Ängsmark
Miljöernas namn eller läge	-
Kontaktuppgifter uppgiftslämnare	Per Strid Näringslivschef 0247-801 29 per.strid@leksand.se

Ludvika

Antal hotellplatser	50+
Hotellens namn	Grand Elite Rex hotell Stadshotellet
Antal vandrarhemsplatser	50+
Vandrarhemmens namn	-
Antal stug-/lägenhetsplatser	50+
Uthyrarnas namn	-
Ort som inte kan erbjuda boende	-
Antal restauranger	20+
Restaurangernas namn och typ av mat	-
Antal cateringfirmor	2-5
Cateringfirmornas kapacitet	50+
Cateringfirmornas namn och typ av mat	-
Ort som inte kan erbjuda lagad mat	-
Specialkost	Vegetarisk Vegan Fläskfri Glutenfri Laktosfri Allergianpassad (skaldjur, ägg, nötter etc)
Ort som inte kan erbjuda specialkost	-
Kommunikationer	Buss Tåg Taxi
Rekreationsmöjligheter	Bibliotek Biograf Dansställen Gym Krogar Konserthall/Utescen Simhall Skidbackar Skidspår Teater Köpcentrum Kanot

Antal hyrbilsfirmor	2
Hyrbilsfirmornas namn	-
Hantverkare	Elektriker IT-tekniker Mekaniker Målare Skräddare Snickare
Skolor med yrkesinriktning	Gymnasium – bygg Gymnasium – el Gymnasium – IT Gymnasium – mediatillval Gymnasium - estet (med dramainriktning)
Underleverantörer	Byggvaror Textilvaror Färg/tapet Inredning Matvaror Teknisk utrustning El Internet Second hand – kläder Second hand - möbler, inredning
Filmarbetare	Ljudtekniker Belysningsassistent/elass
Lokaler att hyra	Verkstad (scenografibygge) Inspelning (t ex tom industrilokal, butikslokal) Kontor (skrivbord, internetuppkoppling) Smink (med tillgång till toalett, handfat, dusch) Kostymförråd Förråd för teknik (låsbart) Filmstudio (företag eller skolor) Aula Biograf Festsal
Kemtvätt	Ja
Kemtvättens namn	Bergeå tvätt hämtar och lämnar på Husqvarna symaskiner i Ludvika
Lokalmedia	Dalademokraten Nya Ludvika Tidning (DT) Annonsbladet Ludvika/Smedjebacken Mitt Dalarna
Offentliga instanser	Sjukhus Ambulansstation

	Polisstation Räddningsstation heltid Flygplats (ej bemannad) Landningsplats för helikopter Småbåtshamn
Vårdcentral	-
Speciella miljöer	1800-talsmiljö Tidig 1900-talsmiljö 40-talsmiljö 50-talsmiljö 70-talsmiljö 80-talsmiljö 90-talsmiljö Gruva (nedlagd) Industri (modern, i drift) Industriarv (nedlagd industri) Järnväg (knutpunkt, i drift) Alpinanläggning Idrottsanläggning Grottsystem Broar Vattendrag Sjö Skog Ängsmark Finnboställen Gammelgårdar
Miljöernas namn eller läge	-
Kontaktuppgifter uppgiftslämnare	Ki Eriksson Informatör ki.eriksson@ludvika.se

Malung-Sälen

Antal hotellplatser	50+
Hotellens namn	Har enligt överenskomelse med Maria bedömt att inte alla behöver namnges. Vi har ca 60 000 kommersiella bäddar varav ca 1500 som är hotell. Sälens högfjällshotell Bugelhof Stöten hotell Gammelgården Olarsgården Ski Lodge Lindvallen St Olof Lugnet hotell Tandådalens fjällhotell
Antal vandrarhemsplatser	50+
Vandrarhemmens namn	www.salen.se
Antal stug-/lägenhetsplatser	50+
Uthyrarnas namn	Störst är Skistar och sedan Kläppen och Stöten, en mindre privat är GUMO och samtliga finns på www.salen.se.
Ort som inte kan erbjuda boende	Nej, möjligen nån mindre by.
Antal restauranger	20+
Restaurangernas namn och typ av mat	Vi har flest restaurangplatser/capita i Sverige ca 10 000 men det en siffra som utgör möjligheter för att ta emot ett maxantal vid behov. Sedan kan man räkna en restaurangs antal sittplatser men med fler sittningar blir alltid siffrorna beroende på hur man räknar och varför . Restaurangerna finns på www.salen.se. Vi har ett brett utbud med allt från lokalproducerat, husman, amerikanskt, italienskt, asiatiskt, japanskt...
Antal cateringfirmor	5+
Cateringfirmornas kapacitet	50+
Cateringfirmornas namn och typ av mat	Flera restauranger arbetar också med catering och man har god vana av att leverera till stora evenemang men även små tillställningar ute i stugorna och hemma hos folk.
Ort som inte kan erbjuda lagad mat	Nej ingen av centralorterna men i vissa byar.
Specialkost	Vegetarisk

	Vegan Fläskfri Glutenfri Laktosfri Allergianpassad (skaldjur, ägg, nötter etc) Förbeställning krävs
Ort som inte kan erbjuda specialkost	Det tror jag inte. Sälen har leverans av råvaror alla dagar i veckan under högsäsong och under resten av året så handlar det om framförhållning.
Kommunikationer	Buss Taxi
Rekreationsmöjligheter	Bibliotek Biograf Dansställen Gym, utegym Krogar Konserthall/Utescen Simhall Skidbackar Skidspår Teater Köpcentrum Vandringsleder Cykelleder Bygdespel Spa Utegym Höghöjdsbana Downhillcykling
Antal hyrbilsfirmor	3+
Hyrbilsfirmornas namn	Statoil Lindvallen OK/Q8 i Malung Jan-Olas bil i Lima
Hantverkare	Elektriker IT-tekniker Mekaniker Målare Skräddare Snickare Rörläggare Kakelsättare Mattläggare Timrare Smed Metallproduktion

	Svetsare
Skolor med yrkesinriktning	Gymnasium – bygg Gymnasium – el Gymnasium - estet (med dramainriktning) Folkhögskola - drama/scenisk gestaltning Idrottsprogram inom alpin, snowboard, jibb, samt skidlärarutbildning
Underleverantörer	Byggvaror Textilvaror Färg/tapet Inredning Matvaror Teknisk utrustning El Internet Second hand – kläder Second hand - möbler, inredning
Filmarbetare	Platschef Produktionskoordinator Kostymör Ljudtekniker Belysningsassistent/elass
Lokaler att hyra	Verkstad (scenografibygge) Inspelning (t ex tom industrilokal, butikslokal) Kontor (skrivbord, internetuppkoppling) Smink (med tillgång till toalett, handfat, dusch) Kostymförråd Förråd för teknik (låsbart) Filmstudio (företag eller skolor)
Kemtvätt	Ja
Kemtvättens namn	Limatvätten
Lokalmedia	Dalademokraten Falukuriren (DT) Mora Tidning (DT) Dalabydgen TV Malung-Sälen Malungsbladet Svt
Offentliga instanser	Ambulansstation Polisstation Räddningsstation heltid Landningsplats för helikopter Småbåtshamn Malung och Sälen Småbåtshamn i Öje - men tveksamt om man kan

	kalla det hamn.
Vårdcentral	Vårdcentral i Sälen med öppetider 8-21 under vintersäsongen samt möjligheter för röntgen och gips
Speciella miljöer	Medeltida arkitektur 1700-talsmiljö 1800-talsmiljö Tidig 1900-talsmiljö 40-talsmiljö 50-talsmiljö 60-talsmiljö 70-talsmiljö 80-talsmiljö 90-talsmiljö Industri (modern, i drift) Industriarv (nedlagd industri) Järnväg (nedlagd) Alpinanläggning Idrottsanläggning Dalabebyggelse Fäbod Broar Vattendrag Sjö Skog Fjäll Klippor/bergväggar Ängsmark Vattenfall
Miljöernas namn eller läge	-
Kontaktuppgifter uppgiftslämnare	Maggie Grundén Näringslivschef 0280- 187 20 maggie.grunden@malung-salen.se Peter Nordin Historiskt och kulturellt kunnig 0280-18252 peter.nordin@malung-salen.se

Mora

Antal hotellplatser	50+
Hotellens namn	-
Antal vandrarhemsplatser	50+
Vandrarhemmens namn	-
Antal stug-/lägenhetsplatser	50+
Uthyrarnas namn	-
Ort som inte kan erbjuda boende	-
Antal restauranger	20+
Restaurangernas namn och typ av mat	-
Antal cateringfirmor	2-5
Cateringfirmornas kapacitet	-
Cateringfirmornas namn och typ av mat	-
Ort som inte kan erbjuda lagad mat	-
Specialkost	Vegetarisk Fläskfri Glutenfri Laktosfri
Ort som inte kan erbjuda specialkost	-
Kommunikationer	Buss Tåg Taxi Flyg
Rekreationsmöjligheter	Bibliotek Biograf Gym Krogar Simhall Skidbackar Skidspår Köpcentrum Vandringsleder Museum Motionsspår Ridhus Zornmuseet Siljansfors skogsmuseum Tomteland
Antal hyrbilsfirmor	2

Hyrbilsfirmornas namn	-
Hantverkare	Elektriker IT-tekniker Mekaniker Målare Skräddare Snickare
Skolor med yrkesinriktning	Gymnasium – bygg Gymnasium – el Gymnasium – estet (med dramainriktning)
Underleverantörer	Byggvaror Textilvaror Färg/tapet Inredning Matvaror Teknisk utrustning El Internet Second hand – kläder Second hand - möbler, inredning
Filmarbetare	-
Lokaler att hyra	-
Kemtvätt	Nej
Kemtvättens namn	-
Lokalmedia	Dalademokraten Mora Tidning (DT) Annonsbladet Norra Dalabydgen Radio Siljan Mora lokal-tv Masen
Offentliga instanser	Sjukhus Ambulansstation Polisstation Räddningsstation heltid Flygplats Landningsplats för helikopter Småbåtshamn
Vårdcentral	-
Speciella miljöer	50-talsmiljö 70-talsmiljö 80-talsmiljö Industri (modern, i drift)

	Industriarv (nedlagd industri) Offentliga konstverk Järnväg (knutpunkt, i drift) Järnväg (nedlagd) Alpinanläggning Idrottsanläggning Stenbrott (nedlagt) Dalabebyggelse Fäbod Vägtunnlar Broar Vattendrag Sjö Klippor/bergväggar Ängsmark Vattenfall
Miljöernas namn eller läge	-
Kontaktuppgifter uppgiftslämnare	Niclas Larsson Tf. Näringslivschef 0250-261 01 niclas.larsson@mora.se

Orsa

Antal hotellplatser	0-20
Hotellens namn	Orsa hotell www.strandvillan.com Kungshaga hotell www.orsagronklitt.se Fryksås hotell Smidgården Limbygården
Antal vandrarhemsplatser	50+
Vandrarhemmens namn	STF vandrarhem Orsa
Antal stug-/lägenhetsplatser	50+
Uthyrarnas namn	Orsa Grönklitt (tusentals bäddar) Siljan turism (lokalt bokningskontor, tusentals bäddar)
Ort som inte kan erbjuda boende	-
Antal restauranger	6-10
Restaurangernas namn och typ av mat	Strandrestaurangen Orsa (skandinaviskt) Toppstugan Orsa grönklitt (vilt och husman) Fryksås hotell (vilt och husman) Kungshaga hotell Värdshuset Slipstenen Famous mouse
Antal cateringfirmor	2-5
Cateringfirmornas kapacitet	50+
Cateringfirmornas namn och typ av mat	Famous Mouse Strandrestaurangen
Ort som inte kan erbjuda lagad mat	-
Specialkost	Vegetarisk Vegan Fläskfri Glutenfri Laktosfri Allergianpassad (skaldjur, ägg, nötter etc)
Ort som inte kan erbjuda specialkost	-
Kommunikationer	Buss Rälsbuss Taxi
Rekreationsmöjligheter	Bibliotek

	Biograf Gym Krogar Konserthall/Utescen Skidbackar Skidspår Teater Köpcentrum Badstränder Vildmarksleder
Antal hyrbilsfirmor	1
Hyrbilsfirmornas namn	Statoil i Orsa
Hantverkare	Elektriker IT-tekniker Mekaniker Målare Skräddare Snickare Smed
Skolor med yrkesinriktning	Eftergymnasial utb inom turism och resande Folkhögskola inom växtodling
Underleverantörer	Byggvaror Textilvaror Färg/tapet Inredning Matvaror Teknisk utrustning El Internet Second hand – kläder Second hand - möbler, inredning Diverse rekvisita brukar kunna ordnas.
Filmarbetare	Attributör/rekvisitör Platschef Second assistant director Produktionskoordinator Postproduktionskoordinator Kostymör Maskör Ljudtekniker Belysningsassistent/elass
Lokaler att hyra	Verkstad (scenografibygge) Inspelning (t ex tom industrilokal, butikslokal) Kontor (skrivbord, internetuppkoppling) Smink (med tillgång till toalett, handfat, dusch)

	Kostymförråd Förråd för teknik (låsbart) Filmstudio (företag eller skolor) Vi har en scenverkstad på orten.
Kemtvätt	Nej
Kemtvättens namn	-
Lokalmedia	Falukuriren (DT) Mora Tidning (DT) Dalabydgen
Offentliga instanser	Polisstation Räddningsstation heltid Flygplats Landningsplats för helikopter Småbåtshamn Orsa har egentligen bara en tätort
Vårdcentral	Vårdcentral finns centralt i Orsa
Speciella miljöer	Medeltida arkitektur 1700-talsmiljö 1800-talsmiljö Tidig 1900-talsmiljö 40-talsmiljö 50-talsmiljö 60-talsmiljö 70-talsmiljö 80-talsmiljö 90-talsmiljö Gruva (nedlagd) Industri (modern, i drift) Industriarv (nedlagd industri) Stenbrott (i driftt) Offentliga konstverk Järnväg (nedlagd) Alpinanläggning Idrottsanläggning Stenbrott (nedlagt) Dalabebyggelse Fäbod Broar Vattendrag Sjö Skog Fjäll Klippor/bergväggar Ängsmark Vattenfall

Miljöernas namn eller läge	Sveriges högsta järnvägsbro Urskog Naturreservat Rovdjurspark Storstupet Helvetesfallet Koppången
Kontaktuppgifter uppgiftslämnare	Joacim Larsson Näringslivschef 0250-55 21 14 joakim.larsson@orsa.se

Rättvik

Antal hotellplatser	50+
Hotellens namn	Vi har ca 2000-2500 bäddar inkl hotell, vandrarhem, stugor, B&B, etc.
Antal vandrarhemsplatser	50+
Vandrarhemmens namn	-
Antal stug-/lägenhetsplatser	50+
Uthyrarnas namn	-
Ort som inte kan erbjuda boende	-
Antal restauranger	11-15
Restaurangernas namn och typ av mat	-
Antal cateringfirmor	2-5
Cateringfirmornas kapacitet	50+
Cateringfirmornas namn och typ av mat	-
Ort som inte kan erbjuda lagad mat	-
Specialkost	Vegetarisk Vegan Fläskfri Glutenfri Laktosfri Allergianpassad (skaldjur, ägg, nötter etc)
Ort som inte kan erbjuda specialkost	Vet ej
Kommunikationer	Buss Tåg Taxi
Rekreationsmöjligheter	Bibliotek Biograf Dansställen Gym Krogar Konserthall/Utescen Simhall Skidbackar Skidspår Köpcentrum Vandring Mycket kultur
Antal hyrbilsfirmor	-
Hyrbilsfirmornas namn	-

Hantverkare	Elektriker IT-tekniker Mekaniker Målare Skräddare Snickare
Skolor med yrkesinriktning	Gymnasium – bygg Gymnasium – el
Underleverantörer	Byggvaror Textilvaror Färg/tapet Inredning Matvaror Teknisk utrustning El Internet Second hand – kläder Second hand - möbler, inredning
Filmarbetare	Ljudtekniker Belysningsassistent/elass Vet ej alla, kan finnas fler.
Lokaler att hyra	Kontor (skrivbord, internetuppkoppling) Smink (med tillgång till toalett, handfat, dusch) Förråd för teknik (låsbart) Filmstudio (företag eller skolor) Kan finnas fler
Kemtvätt	Nej
Kemtvättens namn	-
Lokalmedia	Dalademokraten Falukuriren (DT)
Offentliga instanser	Polisstation Räddningsstation heltid Vårdcentral
Vårdcentral	-
Speciella miljöer	1700-talsmiljö 1800-talsmiljö 60-talsmiljö 70-talsmiljö 80-talsmiljö 90-talsmiljö Offentliga konstverk Järnväg (knutpunkt, i drift) Järnväg (nedlagd)

	Alpinanläggning Idrottsanläggning Stenbrott (nedlagt) Dalabebyggelse Fäbod Vattendrag Sjö Skog Ängsmark Vattenfall
Miljöernas namn eller läge	-
Kontaktuppgifter uppgiftslämnare	Helena Back Näringslivsutvecklare 0248-705 12 helena.back@rattvik.se

Säter

Antal hotellplatser	21-50
Hotellens namn	-
Antal vandrarhemsplatser	50+
Vandrarhemmens namn	-
Antal stug-/lägenhetsplatser	50+
Uthyrarnas namn	-
Ort som inte kan erbjuda boende	-
Antal restauranger	11-15
Restaurangernas namn och typ av mat	-
Antal cateringfirmor	2-5
Cateringfirmornas kapacitet	50+
Cateringfirmornas namn och typ av mat	-
Ort som inte kan erbjuda lagad mat	-
Specialkost	Vegetarisk Vegan Glutenfri Laktosfri
Ort som inte kan erbjuda specialkost	-
Kommunikationer	Buss
Rekreationsmöjligheter	Bibliotek Biograf Gym Krogar Konserthall/Utescen Simhall Teater
Antal hyrbilsfirmor	-
Hyrbilsfirmornas namn	-
Hantverkare	Elektriker IT-tekniker Mekaniker Snickare
Skolor med yrkesinriktning	Idrott
Underleverantörer	Byggvaror Textilvaror Inredning Matvaror

	Teknisk utrustning El Internet
Filmarbetare	-
Lokaler att hyra	Inspelning (t ex tom industrilokal, butikslokal) Kontor (skrivbord, internetuppkoppling)
Kemtvätt	Nej
Kemtvättens namn	-
Lokalmedia	Dalademokraten Dalabydgen Mitt Dalarna Dalavision
Offentliga instanser	-
Vårdcentral	Säter
Speciella miljöer	Gruva (nedlagd) Industri (modern, i drift) Dalabebyggelse Broar Vattendrag Skog
Miljöernas namn eller läge	-
Kontaktuppgifter uppgiftslämnare	Maria Mix Vik. Näringslivsassistent 0225-551 49 maria.mix@kommun.sater.se

Älvdalen

Antal hotellplatser	-
Hotellens namn	-
Antal vandrarhemsplatser	-
Vandrarhemmens namn	-
Antal stug-/lägenhetsplatser	-
Uthyrarnas namn	-
Ort som inte kan erbjuda boende	-
Antal restauranger	-
Restaurangernas namn och typ av mat	-
Antal cateringfirmor	-
Cateringfirmornas kapacitet	-
Cateringfirmornas namn och typ av mat	-
Ort som inte kan erbjuda lagad mat	-
Specialkost	-
Ort som inte kan erbjuda specialkost	-
Kommunikationer	Buss Taxi
Rekreationsmöjligheter	Bibliotek Biograf Dansställen Gym Krogar Konserthall/Utescen Simhall Skidbackar Skidspår Teater
Antal hyrbilsfirmor	-
Hyrbilsfirmornas namn	-
Hantverkare	Elektriker IT-tekniker Mekaniker Målare Skräddare Snickare
Skolor med yrkesinriktning	Gymnasium - bygg
Underleverantörer	Byggvaror

	Textilvaror Färg/tapet Inredning Matvaror Teknisk utrustning El Internet Second hand – kläder Second hand - möbler, inredning
Filmarbetare	-
Lokaler att hyra	-
Kemtvätt	Ja
Kemtvättens namn	-
Lokalmedia	Mora Tidning (DT) Fjällposten/Annonskullan
Offentliga instanser	Sjukhus Ambulansstation Polisstation Räddningsstation deltid Fjällräddningsstation Landningsplats för helikopter Militär anläggning
Vårdcentral	-
Speciella miljöer	-
Miljöernas namn eller läge	-
Kontaktuppgifter uppgiftslämnare	Karin Ardefelt Näringslivssamordnare 0251-312 28 karin.ardefelt@alvdalen.se